

איסוף ISEF

THE FOUNDATION

גליון מס' 3

נובמבר 2006 / חשון תשס"ז

גליון מס' 3
 נובמבר 2006 / חשון תשס"ז

חברי אייסף היקרים,
 אנו פותחים בימים אלו שנה נוספת של פעילות הקרן ואין שנה זו כקודמתה. השנה נפתחת לאחר קיץ קשה לרבים מאיתנו - מי שלחם במסגרת שירות מילואים, מי שנאלץ להתפנות מביתו, מי שפרנסתו נפגעה, מי שחלילה חווה אובדן של קרוב, מי שלימודיו נפגעו ומי שמצב רוחו שחוח כמו מרבית עם ישראל.

אז איך מתמודדים?
 חוזרים לשגרה, באין ברירה ומנסים להיאחז בטוב הקיים, בעתיד לבוא ובשמחות הקטנות. שמחה קטנה שכזו חוגגת משפחת אייסף בהגיעה לגיל שלושים. מי היה מאמין ששיגעון פרטי של אישה אכפתית מניו יורק, יהפוך לאחר שלושים שנה למפעל אדיר עם אלפי צעירים אקדמיים (שחלקם כבר עברו את גיל החמישים). אלה צעירים שהמשותף להם היה הרצון לפרוץ ולממש את מה שהעניק להם הטבע, האל, המשפחה - מה שהסביבה עלולה הייתה למנוע - והם כמו, אכן פרצו.

אחד הדברים שאפיינו את קרן אייסף בכל שנותיה הייתה הצניעות שבה, הרחק מאור הזרקורים, ויש הטוענים רחוק מידי. הקרן תמיד ידעה למצוא את מי שבזקוק והייתה עבורם לכתף. עבור אחדים הכתף הייתה מלגה; עבור אחדים חיבור לזהותם; עבור חלק להט לשינוי חברתי ועבור חלק אחר מקום בו מצאו חברים. היו שראו גם בקרן, המקור שהשפיע על חייהם והיו שאמרו פשוט תודה והמשיכו הלאה. אני מקווה שהמכנה המשותף לכל חברי אייסף, בעבר ובהווה, הוא שילדיהם לא זקוקים ולא יזדקקו לאייסוף. החלק העצוב בחגיגת השלושים לאייסוף הינה שלאחר שלושים שנה עדיין זקוקים לקרן, ואלי אף יותר מבעבר, שתתמוך ותלווה צעירים שהטבע, האל והמשפחה העניקו להם פוטנציאל שהסביבה עלולה למנוע מימושו.

בשנה הקרובה תמשיך קרן אייסף ותיתן כתף, קודם וראשית לסטודנטים חברי הקרן - המלגות ושאר התמיכות יגדלו, אני משוכנע שהליווי הלימודי והאישי יסייעו לאילו הזקוקים לכך. הפעילות העיונית תעמיק בנושאים של יוזמה חברתית - ננסה ללמוד כיצד לתרגם להט ורצון למעשה. השנה נמשיך במאמצינו לרחוף סטודנטים רבים לתארים מתקדמים - לסייע, בעזרתו החשובה של ארגון הבוגרים, להשתלב בשוק העבודה באמצעות רשת בוגרי קרן אייסף, בהזדמנות זו ברוכים הבאים למצטרפים החדשים - עלו על הספינה ואני מקווה שתיהנו.

לבסוף תודה, לנינה הבלתי נלאית, לחברי העמותה והועד המנהל, למנהלות המחוז ומנהלי היחידות, לרכזים, לצוות המשרד, ולכם הסטודנטים. נאחל לכולנו שתכלה שנה וקללותיה (מלחמות, פערים, עוני...) ותחל שנה ובכוחותיה (בריאות טובה, הצלחה בלימודים, והרבה שמחות קטנות...).

- 5 לא מאבדים את הצפון
הילה מרמוס
- 6 "כזה עולם הייתי רוצה"
ורד מדר
- 8 לפיד כבוי
איציק ביטון
- 10 את מי מעניין העובד?
נעם אבחסרה, אבישי בייניש
- 11 מיהו מנהיג? אליבא דמערכת החינוך הישראלית
ירון נעים
- 12 ברווח שבין ה"חרב" ל"פיצירה": דמות המנהיגה במסורת ישראל
ליאור ביבי
- 14 האם השכלה גבוהה כשלעצמה, מבטיחה תעסוקה? לא בטוח.
אשר ווטורי
- 16 אני ישראלית באה!
סול אלקסיד
- 17 מודלים של מנהיגות סטודנטים
גלית סעדה
- 19 מנהיגות בראייה היסטורית - מרד בר כוכבא ותוצאותיו, כמקרה מבחן
יגאל מויאל
- 21 מנהיגים ומנהיגות בעיירות פיתוח
אהרון (אהרליה) כהן
- 23 כנס אקדמי תשס"ו
גלית ברקת דניאלי
- 24 שבת עיון תשס"ו
ריקי זכאי
- 25 החיים בפיתה
משה אבקסיס
- 26 ופתאום זה הכה בי כמו ברק והעזתי לומר זאת בקול: גם אני מזרחי
שי דויטש
- 27 חדשות מן המחוז
הילה מרמוס, אלינור מלכא, גלית ברקת-דניאלי
- 29 כשאבדנו אותך איציק
שי ביטון
- 30 קצת נחת...
מכתבי תודה מפרויקטים בהם היו מעורבים סטודנטים של הקרן
- 31 שירים
יצחק חמותה (חופי)

עורכים:
 גלית סעדה אופיר
 דליה מרקוביץ
 יוסי בן נעים
 נפתלי שם טוב

רכז ומפיק:
 גולן פדידה

עיצוב והבאה לדפוס:
 חן אברהם

בשער
 מנהיגים מהארץ ומהעולם

דבר המערכת

גולן פדידה - מרכז המערכת

לא מאבדים את הצפון

הילה מרמוס

הילה, המשמשת כמנהלת מחוז צפון בקרן, הינה בוגרת הקרן. בעלת תואר שני במדע המדינה מאוניברסיטת חיפה.

רציתי להתחיל ולכתוב על הפרויקטים הנפלאים שיתקיימו השנה במחוז צפון. היה לי קשה לכתוב על ההיערכות והעבודה בלי לחשוב על אותה תקופה... אתם זוכרים? בסביבות יולי-אוגוסט- בדיוק באותה תקופה שבמחוזות האחרים התחילו היערכות לשנה חדשה-- הייתה מלחמה. באותה תקופה הכותרת שבחרתי בה קיבלה משמעות חזקה...

ניסיתי לחשוב איך לתאר את התחושות?
איך להעביר את הניסיון להקשיב לשקט כדי להבין האם דמיינתי או שזו אכן אזעקה..
איך אתאר את הקפיצה בכל פעם שעבר אופנוע או חלפה לה משאית תמימה..
איך אתאר את הפחד כשתופסת אותך אזעקה בזמן נהיגה?
איך אתאר את ההמתנה ל"בומים" שאחרי? והניסיון להעריך כמה הייתי קרובה לאותה קטיושה...

איך אחרי כל טלפון למנהל / רכז / סטודנט מהמחוז הרגשתי יותר רע..
איך עובדים / מה אומרים למנהל אחד שגויס למילואים לחודש, למנהלת שהבית שלה נפגע והיא נאלצת לנדוד עם בני משפחה, ממלון לאכסניה, כשכל זה משולם מכיסה? והמפגש של המנהלים "הצפוניים" ליומיים בבית מלון בתל אביב, למנוחה ורגיעה. לא... לא על חשבונם, אלא מתנה של הקרן, אשר שוב טרחה להזכיר לכולנו שאנחנו משפחה ולבני משפחה בעת צרה שולחים יד תומכת.

עברנו תקופה לא פשוטה, מחטיפת שני חיילי צה"ל על ידי חיזבאללה, ועד שבשני לאוגוסט, בשעה 8:00 בבוקר, הוכרזה הפסקת האש. עכשיו אנו מתרכזים בסיוע לסטודנטים שנאלצו לשהות במקלטים, ולכן לא התאפשר להם לעבוד ולחסוך לשנת הלימודים הקרובה, אנו גם מסייעים לאלה ששירתו במילואים תקופה ארוכה, לאלה שבתיהם נפגעו, לאלה שעדיין חרדים...

מקווה לימים של שגרה, ימים של שלווה ושנה שקטה.

קוראים יקרים שלום,
כשנשאל בראיון החג שול ראש השנה, ראש המשלה מר אהוד אולמרט, על פרשת הדירות שלו, הנחקרת על ידי מבקר המדינה, הוא ענה ש... "יש לי דירה אחת בשיניקן פינת מלציט בתל אביב ודירה אחת ברחוב כרמיה בירושלים... אני מניח שזה מה שיש פחות או יותר לכל אזרחי ישראל". לידיעת הקוראים הנכבדים, שוויין של שתי הדירות עולה על מיליון דולר...

מילים אלו מבטאות, לדעתנו, בצורה החריפה ביותר את קהות החושים והנתק ההולך וגדל בין המנהיגים שלנו לבין העם. וזאת על רקע נתונים המראים שוב, כי הפערים בין עשירים ועניים רק הולכים וגדלים. ומהו מנהיג, אם לא אדם השומע לרחשי הלב של עמו ויודע לכוונט אותו בעת משבר וצרה? קהות חושים זו, כמו גם הנתק, אפיינו את מהלכי המלחמה והיחס בין מפקדים ללוחמים, ובין המנהיגות והמדינה לתושבי הצפון. את הגיליון נפתח במספר מילים אישיות, מעת הילה מרמוס, תושבת הצפון ומנהלת המחוז בקרן. הילה תספר על רחשי ליבה ועל התחושות שלוו אותה במהלך עבודתה מול הסטודנטים והמנהלים בקרן במהלך המלחמה.

ואם כבר מדברים על מנהיגים, חלק נכבד מן הכתבות, יעסוק בהיבטים שונים של מנהיגות, שהייתה הנושא המרכזי שלווה אותנו בשנה הקודמת בפעילות העיונית. בין היתר נדבר על מנהיגים ומנהיגות בעירות הפיתוח, על מנהיגות בתנ"ך, על מנהיגות במערכת החינוך ועל ד"ר ויקי שירן, זיכרונה לברכה, מנהיגה אמיתית ולוחמת למען זכויות נשים וקבוצות מוחלשות בתורה הישראלית. ויקי לוותה את פעילות אייסיף במשך שנים ותרמה מזמנה ומרצה לפעילות העיונית. כתבה זו, היא התודה הקטנה שלנו אליה.

עוד בגיליון, כתבות בנושאים נוספים וכמובן גם נספר לכם על חדשות וחידושים בפרויקטים שונים של אייסיף, במחוזות השונים. בהזדמנות זו, אני מבקש לאחל בהצלחה רבה בהמשך הדרך, לשתיים מעורכות העיתון, דליה מרקוביץ וגלית סעדה אופיר, אשר סיימו את הדוקטורט שלהן ובכך הסתיימה תברותן הרשמית בקרן, אך בוודאי לא תרומתן הסגולית. אנו מודים גם לכל הכותבים לגיליון הנוכחי ומקווים לראות כותבים חדשים, בגיליונות הבאים.

קריאה מהנה לכולם!

ויקי שירן ז"ל, באדיבות חיים שירן.

"כזה עולם הייתי רוצה" - זכרם לזכר ד"ר ויקי שירן ז"ל, אחת ממובילות המאבקים החברתיים החשובה ביותר

ורד מזר

ורד מזר, דוקטורנטית בחוג לפולקלור יהודי והשוואתי באוניברסיטה העברית בירושלים. פמיניסטית מזרחית, חברה בקרן אייסקף.

מתוך הכריכה לספר השירים של ויקי שירן "שוברת קיר" שיצא לאור בשנת 2005:

"ויקי שירן נולדה בקהיר בשנת 1947 ונפטרה בישראל במרס 2004. מהמנהיגות המובילות בתנועות למען צדק חברתי שקמו בישראל החל מראשית שנות השבעים. נטלה חלק מרכזי בתנועות מחאה מזרחיות וברובן נמנתה עם המייסדים/ות. הייתה פעילה בתנועות פמיניסטיות החותרות על דגלן שחרור והעצמה של נשים מזרחיות, ובתנועות למען שלום. ויקי שירן ז"ל, ד"ר לקרימינולוגיה, העמידה תלמידים רבים במוסדות להשכלה גבוהה בארץ וכן כיהנה במועצות ציבוריות והנהלות של מוסדות תרבות שונים. כתיבתה התפרסמה על תחומים רבים: כתיבה מובליציסטית, כתיבה אקדמית, כתיבת תסריטים, סיפורים ושירים. ויקי שירן ז"ל חייתה בתל-אביב, הייתה נשואה, אם לשתי בנות וסבתא לכנד אחד."

אפשר לכתוב על מנהיגותה של ויקי שירן, מבלי להזכיר את המילה מנהיגות ולו פעם אחת, משום שמי שפגש את ויקי והכיר אותה לא צריך את המילה המפורשת הזו, כדי לומר עליה שהיא הייתה אישה שהובילה, שהלכו אחריה, שהנוכחות שלה הייתה בלתי ניתנת להתעלמות.

בקריאה בספר שיריה אני מוצאת בהם אותה מדברת אלי, מקשיבה שוב למה שלמדתי ממנה ולקבל כוחות כפי שהיה מהיכרותנו. אם זכרוני אינו מתעתע בי, המפגש

הראשון שלנו היה בכנס הפמיניסטי ב-1999, אז קמה גם תנועת "אחותי". היא הייתה שם "בראשה מתרוננים שירים, כשהיא יושבת בתוך גומחה ושומרת על שפיות דעתה שלא תפרח ... והסרט שקשרה על מצחה כדי ששפיות דעתה לא תפרח אינו מועיל כרגיל", (כל הציטוטים מכאן והלאה הם משירים של ויקי שהתפרסמו בספרה "שוברת קיר"..)

את שמה הכרתי עוד קודם, אך זו הייתה הפעם הראשונה ששמעתי אותה מדברת, שראיתי אותה: יפה, סוערת, סרט ענק קשור בשערה, וקולה חזק, קצוב, בהיר, רהוט. "ראו שהראש שלה מלא דמיונות, היה מלא טעם בשפתיים, ראו את זה ממש" את כל זה ראיתי שם עליה באותו מפגש ראשון.

מאז הצטלבו דרכנו כמה פעמים והרגשתי תמיד שהיא חושבת שהעולם מלא "נשים קשות לכולן דמעה שאינה נושרת, או דלקת בזוית העין" ושהיא רוצה לתקן את העולם בשבילן. וכשהיא פוגשת את אחת הצעירות ב"אחותי" כמותי, היא מביטה וחושבת לעצמה: "אולי כדאי לרפרף אצבע קלה על מצחה, לזרוע בשתיקה מעט תבונה שתבין שהדרך אינה סלולה, אינה ברורה" ולמרות זאת ברור היה לה שצריך לעשות משהו כדי שהעולם הזה ישתנה ואז "זה יהיה עולם אחר בעליל, עולם הדור בעליל, עולם בו דבש נאגר באיברים".

ואנחנו הבטנו בה בחזרה וחשבנו כמו אביה ש"יודע איזו בת הנדיל, שפופה תדיר על גדות ביבים, שולה פרחים מתוך הרפש הקיא והצואה".

כן, כי באיזה אופן ביכולת שלה לשלות פרחים מן הרפש, היה איזה כוח שאפשר אחריו ללכת. איזה אמונה שיש טעם בכל זה. למרות כל הקשיים בלהיות אישה בחברה הישראלית ועוד מזרחית, היא ברכה כל יום: "ברוך השם שעשני אישה... ברוך השם שנתן לי עיניים, ברוך השם שנתן לי גוף, ממנו צומחות כנפיים".

כי חשבה שה"השחף הוא העתק של אישה משוחררת" אז היא צריכה להצמיח לכולן כנפיים. כי האמינה על כל אישה ש"היא רוצה לשמוע את הגלים, את צריחות השחפים" על כל אישה ולא משנה מאיפה והיכן גדלה, ולכן היה לה דחוף מאוד לאפשר לה את זה.

ו"כשהיא משתחררת, האישה עפה שיכורה מן המרחב" והיא רצתה שכל אישה תנוע שיכורה מן המרחב שמחה בו ולא מפחדת.

בכל מעשה שעשתה בכל דבר שאמרה הייתה טמונה הידיעה: "כזה עולם הייתי רוצה". רק כשאת יודעת באיזה עולם את רוצה, אנשים ילכו אחריך, ורק כשאת יכולה להציע דרך, תמונת עולם, יעד, חלום, אפשר להוביל.

אך למרות הביטחון שהקרינה והידיעה הברורה מה נכון ומה צריך, היה נדמה שנשארה "תמהה, אבודה, אלוהים כמה אבודה, נוכח נשים מלאות אומץ מלאות חן לחיות את חייהן, להיות מגוחכות ולאהוב בגלוי

את עצמן", תמיהה שהשאירה אותה אישה היודעת לכבד גם אופנים אחרים של מימוש החלומות שלה עצמה, יודעת לראות שיש פמיניזם אחר.

הבטתי בה לאורך שנות הכרותי, שבהן גם אני השתנתי, והרגשתי שמפעילותי בתנועה הפמיניסטית ובעיקר ב"אחותי" התפתחתי וצמחתי.

ממבטי בה ומבטה החוזר אלי קורה לי משהו, אני גדלה, מתבגרת, מבינה ש"מהבטן שלי... צומח לי עץ מלא זמירים משוררים". כי אפשר שדברים יקרו לנו, אפשר לשנות את העולם הזה, שהעץ הזה שצומח בתוכי יכה שורשים ויצמיח פירות שיעשו אותי ואת הסביבה בה אני חיה אחרת, חלק ממה שאני היום.

בפעם האחרונה שנפגשנו בישיבה של חברות "אחותי" התווכחנו, כעסתי וגם היא, האש ניצתה בעיניה ובעיניי, וחשבתי שהיא בטח יודעת שלמדתי גם ממנה להביע את דעתי ומחשבותי ולהלחם על אמונותי, ואם היא לא יודעת בודאי תהיה לי הזדמנות אחרת לומר לה את זה. וההזדמנות לא באה.

ואני חושבת עליה "כמה יפה הייתה קיוותה לטוב, אבל הזמן עבר כמו חתול שחור, עבר ימות שמו".

קרן אייסקף תעניק כעשר מלגות בסך כולל של 5,000 דולר, מידי שנה, לסטודנטיות הלומדות בתוכנית ללימודי מנדר במכללת בית ברל. את תוכנית הלימודים ייסדה ויקי שירן והמלגות מיועדות להנצחת שמה ופועלה.

לפייד כבוי

איציק ביטון

איציק ביטון, סטודנט שנה שישית בחוג לרפואה האוניברסיטה העברית בירושלים. חבר בקרן אייסף.

המאמר של איציק עוסק בסיפור תאונת הדרכים, שבה עו"ד דורי קלנסבלד, גרם למותם של אם ובנה. בעקבות התאונה, עיתונאי ידיעות אחרונות, יאיר לפיד, יצא להגן על שמו של עורך הדין, בתואנה ששופכים את דמו. נכון להיום, ביה"מ קבע מזדמן של חמישה עשר חודשי מאסר בפועל ועשר שנות שלילת רשיון. נראה כי הפעם טחנות הצדק פעלו ביעילות. בכל מקרה, עורך הדין מתכוון להגיש ערעור.

החברה הישראלית מצטיינת בחלוקות רבות, דתיים וחילוניים, מזרחיים ואשכנזים ועוד כהנה וכהנה חלוקות שניתן לחשוב עליהן. זאת הייתה שורת הפתיחה שלי למאמר שאמור היה לעסוק במנהיגות. מאמר אקדמי רהוט ומוקפד עם דוגמאות מהעולם המדעי שלי ואולי אפילו כמה עצות מועילות. אירוע אחד התנגש לי אל תוך המאמר ניפץ אותו לרסיסים והרג אותו. אולי בעצם לא הרג אולי רק גרם למותו

ברשלנות, אבל התוצאה לא משנה בעצם, המאמר המקורי מת לגמרי.

האמת היא שהמאמר הזה נולד דווקא ממקור לא צפוי, המאמר הזה נולד דווקא מלב ליבו של הקובצבזוס ואולי בגלל זה יכולתי להשאיר את שורת הפתיחה. כי למעשה יש לנו מעט מאד דברים שבקובצבזוס, לענייננו אחד מהם הוא מגיש תכנית ראינות אהוב וגם כותב טור בעיתון גדול.

התאונה בתל-אביב בה היה מעורב עו"ד קלנסבלד. צילום: דודו סולומון. באדיבות NRG

וההתרסה הופנו אלי דווקא. כך יצא שעורך הדין, שהוא גם במקרה חברו הטוב של כותב הטור, הפך להיות קורבן שיושב בביתו פצוע מתאונת דרכים, ואילו אני הפכתי להיות נאשם בכת דין שדה של העיתון.

שמי אמנם לא צוין במפורש אך למעשה ניתן היה להבין בנקל כי מדובר בי. הרי נכתב במפורש כי האשם טוען שעורך הדין העשיר והמקושר להון ולשלטון נטל חיים תוך כדי שהוא נוהג בפזיזות ברכב יקר שלא מותיר שום סיכוי לעולה החדשה שהרוויחה שכר מינימום ונהגה במכונית ישנה. כך יוצא שבאופן סימבולי העשירים שוב דרסו את העניים והרגו אותם.

עו"ד דורי קלנסבלד. באדיבות "הארץ"

התיאור הזה התאים במפורש למה שחשבתי כששמעתי על הסיפור העצוב הזה וכשהבנתי שככל הנראה העונש על ההרג הזה יהיה מינימליסטי, כי לאור תוצאת בדיקת האלכוהול מדובר רק בגרימת מוות ברשלנות ולא בהריגה, ממש כמו רופא אשר לא טיפל בחולה בזמן, בשל עומס עבודה וגרם ברשלנותו למותו. בתהליך המחשבתי הבטחתי לעצמי לא לעבור על כך בשתיקה.

איך קורה לעזאזל שאנחנו אדישים למוות מיותר כל כך? האם באמת מסתיים תפקידנו בכעס בלבד? האם בעלי הון והשפעה הם מעל החוק? מהו המחיר של חיי אדם? התחבטתי בשאלות הללו זמן רב, אני מבקש גם מכם לעשות את אותו הדבר.

לסיום אציין כי אמנם הקשר בין מנהיגות לנהיגה מתמצה בשורש

המשותף של שתי המילים הללו, אך למרות הכל אני תקווה שמילים שיצאו מן הלב יכנסו אל הלב, ואם הצלחתי לגרום אפילו לחלקכם לקום ולעשות מעשה הרי שקיימתי את הבטחתי שלא לשתוק.

מזדה שאני לא מחסידי הטור ולא קורא אותו דרך קבע ויודי נוסף ואחרון הוא שאיני נוהג גם לראות את תכניתו של המגיש / כותב האהוב. אך הפעם לא יכולתי להתעלם מהטור שעסק בעניין כל כך רגיש עבורי. כך יצא שהכותרת משכה את עיני ולרגע קט נתמלא ליבי הערכה לכך שחצי מהטור השבועי מוקדש לתאונת דרכים קטלנית בה פגעה מכוניתו של עורך דין ידוע, פרקליטם של ראשי המדינה, חברם של קובעי המדיניות, במכוניתה של העולה החדשה וכך מצאו היא ובנה הצעיר את מותם. על פי מידע מודיעיני שהגיע למשטרה, שדה עורך הדין שלוש כוסות יין לפני שיצא לדרך. לדבריו שדה רק כוס אחת, אך מאחר והוא בעצמו מודה ששכח את כל פרטי האירוע, נטיית ליבי היא להאמין למשטרה. בתחילה סירב להיבדק לרמת אלכוהול בדמו, אך כעבור ארבע שעות הסכים ועל פי הבדיקה רמת האלכוהול בדמו היתה בגבול המותר,

מדוע השתנה? אתם מוזמנים להיכנס לאתר האינטרנט להכניס את נתוני השתיה ולהבין בעצמכם. www.healthstatus.com/bac.html

אני שאיבדתי קרוב משפחה אהוב בתאונת דרכים מיותרת, אני שרואה בחדר המיון את תוצאות הנהיגה הפזיזה. מדממים, נכים, מתים, אני ששומע את בכי המשפחות שפורקו, לא יכולתי שלא לקרוא את פרי עטו של הקובצבזוס הלאומי מתוך מחשבה שתהיה שם כתיבה ביקורתית ומתריסה כנגד מי שבפזיזותו, גרם למותם של שני חפים מפשע. קריאה מהירה הראתה שאכן המאמר ביקורתי ומתריס, אך הביקורת

מיהו מנהיג? אליבא דמערכת החינוך הישראלי

ירון נעים

ירון נעים, דוקטורנט בחוג לתולדות עם ישראל, אוניברסיטת בר-אילן, בוגר קרן אייסף.

אפריקאית, שנודע בהגותו, גדולתו התורנית וספריו המעמיקים? ולא, הכוונה אינה לאותם רבנים המתפרסמים חדשות לבקרים כעושי-גפלאות, או בהקשרים פוליטיים כאלה ואחרים. סבורני שרוב התלמידים ואולי אף המורים לא ידעו את התשובות לשאלות אלו.

אי לכך, פעולה כמו זה שיזמה מערכת החינוך הממלכתית במדינת ישראל, חוטאת לאמת ומשאירה את התלמידים בורים (עוד יותר) בנושא חשוב זה.

במאמר מוסגר נאמר, כי כדי להוסיף חטא על פשע ישנה אמנם גם ביחידה הנלמדת בכיתות י"א התייחסות ליהודי צפון אפריקה, אולם שם מדובר רק על פרק אחד בלבד מתוך יותר מ-8 פרקים (!), וגם עליו, יש למורה אפשרות לוותר.

נסו לדמיין לעצמכם כי את מנהיגי התרבות האירופאים היו מייצגים זמרים ושחקנים בלבד, ולא למשל שמות מפורסמים המוכרים לכולנו כגון: הרש"ר הירש, משה מנדלסון, אינשטיין ואחרים. הסיבה לכך ברורה, כל אחד כבוגר מערכת החינוך למד והכיר שמות של מנהיגים מפורסמים מתחומים שונים מיהדות אירופה. הדברים שהצגתי, מעוררים שאלה חשובה נוספת הנוגעת למשמעויות ולתוצאות של הנאמר לעיל. את התשובה לכך אני משאיר בידיכם הקוראים.

אלג'יר ומרוקו. לכאורה, הכול טוב ויפה. שליש מהחומר הנלמד מתייחס ליהדות צפון אפריקה ותרבותה, התלמידים מחויבים בבחינה, ואין עצה ואין תבונה להימלט מנושא זה, ומה לנו כי נלין?

אלא, שכאן מתחילה הבעיה. נתרכז למשל, על פי אפשרויות הבחירה המוצאות לתלמיד, בחטיבה בספר ההיסטוריה, הנקראת "תוניס". מי הם אותם "מנהיגי תרבות" המייצגים את יהודי צפון אפריקה אותם עתידיהם התלמידים לפגוש ביחידה זו?

התשובות המרכזיות על פי משרד החינוך הן או "הזמר ניסים סרוסי" (הזמר ששר את השיר "אשליות" ושאינו נערך הרעיון המפורסם והמשפיל עם ירון לונדון שהעליב אותו בשאלות לגבי האינטליגנציה ומספר שנות הלימוד שלו ומיד לאחר מכן, כך מספרת האגדה, ארז הזמר את עצמו ואת חפציו ועזב לצרפת). או הזמרת "חביבה מסיכה" (זמרת יהודיה מפורסמת שהופיעה ברחבי תוניס כולה וזכתה לפרסום רב, אלא שהקשר בינה ליהדות בכלל אינו ברור).

אין ככוונתי לפגוע באנשים אלו, אולם, מה לגבי המורשת האדירה של יהודי תוניס, שלא החלה בחמישים השנים האחרונות? האם אלה הדמויות היחידות אותן צריך התלמיד (הממוצע) להכיר? מי מהתלמידים (ומי מאיתנו) יודע כי במאות הי"ח והי"ט נכתבו בתוניס בלבד בין מאה חמישים למאתים ספרים, וזאת על ידי רבנים בעלי שיעור קומה ודעה? מי מהם (או מאיתנו), יכול לנקוב בשמו של רב אחד מן הקהילה הצפון-

כפי שמודגש בכותרת של מאמר זה, לא יופיעו כאן ניתוחים היסטוריים מעמיקים על דמויות שהשפיעו על עם ישראל או על ארץ ישראל. במקביל לא יופיעו כאן קריטריונים מדעיים לבחינת דמותם של מנהיגים מובילים בעולם וכיצא בזה. מטרתו של מאמר זה היא לבחון על פי לימודי החובה בהיסטוריה במערכת החינוך בישראל של היום, מי הם המנהיגים המוצגים בכפי בני הנוער כמייצגים של/את יהודי צפון אפריקה.

אך לפני הכול הקדמה קצרה. ברצוני לתאר את הדרישות העומדות לפני תלמיד החטיבה העליונה בבית ספר רגיל בישראל. על התלמידים מוטלת החובה להיבחן על שתי יחידות לימוד בהיסטוריה. היחידה הראשונה הנלמדת בכיתה י', והיא כוללת את התקופה שבין 1870 - עד 1920 בלבד, ואילו היחידה השנייה הכוללת בעיקר את מלחמת העולם השנייה ואת תקופת השואה עד העשור השני להקמת המדינה, נלמדת בכיתה י"א.

במשך שנים רבות כמעט ולא נכללו התייחסויות להיסטוריה של יהודי צפון אפריקה. אולם במהלך שלוש שנים האחרונות יושמה תוכנית לימודים חדשה המחייבת את התלמידים הלומדים בכיתות י', להיבחן על תקופה אחת (מתוך שלוש), המתייחסת אך ורק ליהודי צפון אפריקה. התלמידים לומדים על התמורות שחלו בחיי היהודים במדינות אלו ומתרכזים בדמותם של "מנהיגי תרבות מקומיים" אותם יכול המורה לבחור מאחת משלוש מדינות: תוניס,

את מי מעניין העובד?

בעצמת עיניים המדינה נותנת יד להפרכת זכויות עובדים

נעם אבחסרה, אבישי ביניש

אבישי ביניש, דוקטורנט בפקולטה למשפטים. האוניברסיטה העברית, חבר בקרן אייסף. מר אבחסרה ועו"ד ביניש הם ממחברי הדו"ח "עובדים שקופים" בשירות המדינה" של הקליניקה לרווחה תעסוקתית, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית.

למרות שהבדיקה אינה קשה במיוחד, כמעט כל העובדים עמם שוחחנו ציינו כי מעולם לא הייתה כל התעניינות במצבם מצד גורם רשמי כלשהו במשרד. ניתן לתהות מהי הסיבה לעצמת עיניים זו הגובלת במתן יד לפרקטיקות העסקה פוגעניות. לא רק זאת אלא שהגיעו לידיעתנו חוזי התקשרות בין המדינה לבין קבלנים בהם המחירים הם מחירי הפסד או קרובים להפסד, כלומר מחירים אשר אינם מספיקים לכסות אפילו את עלות ההעסקה של העובדים, במידה הפילנתרופים האמיתיים. הם "תורמים" מדי חודש משכרם לקבלנים ולמדינה. אולם, היחס של המדינה לעובדי הקבלן המועסקים על-ידיה גם הוא רק רמז לסיפור האמיתי. בשורה התחתונה, הרטוריקה הגבוהה על חשיבות העבודה מתמצה במספר אחד - 22. זהו מספר הפקחים במשרד התמ"ת האחראים לאכיפת זכויות העובדים בשוק עבודה של 3.2 מליון עובדים ישראלים. בשל היעדר מודעות, היעדר יכולת כלכלית לשכירת ייצוג משפטי, פער כוחות, וחשש מפני התנכלות המעסיק, הסיכוי שהרוב המכריע של עובדים אלו יתבעו את זכויותיהם בבתי הדין לעבודה הוא נמוך ביותר. אי לכך, אכיפה מדינית היא מרענט לשמירה על זכויותיהם. רמת האכיפה הנמוכה היא בסופו של יום הביטוי האמיתי לחשיבות שהממשלה - ולמעשה אנו כחברה - מייחסים לשמירה על זכויותיהם.

אנו מקווים כי תוצאות הבחירות והמסר החברתי הברור העולה מהן יובילו לסגירת הפער בין הרטוריקה למעשה ולא להגדלתו. רק מדיניות אכיפה נמרצת של חוקי העבודה ופקיחת העיניים מול תופעות של ניצול עובדי הקבלן ופעולה מערכתית למניעתן, יפסיקו את התופעה הבלתי נסבלת בה הפכו משרדי הממשלה עצמם לחממה של העסקה פוגענית.

ומשלמים להם כחוק, שלא לדבר על הוצאות תקורה או רווח קבלני. התגובה המקובלת של משרדי הממשלה לביקורת על מרכזי הפסד היא שלקבלן עשויים להיות שיקולים שונים במתן הצעת הפסד, כגון הסכמה להפסד בהתקשרות אחת וכיסוי באמצעות רווח גדול מהתקשרות עתידית. הבעיה היחידה היא שהצעות הפסד או קרובות להפסד מוגשות על-ידי קבלנים באופן סידרתי. לאור זאת, קשה שלא להתרעם על הציניות הגלומה בתשובה זו.

בדין הכלכלי-חברתי במדינת ישראל אין לכאורה ויכוח על כך שראוי לעודד עבודה וכי עובדים זכאים לסטאטוס חברתי מועדף ולשכר המאפשר קיום בכבוד, או לכל הפחות לזכויות המינימאליות הקבועות בחוקי העבודה. אמירות בדבר הצורך של פרטים לצאת לעבודה ולעבור מתלות לעצמאות כלכלית עמדו גם בבסיס שורה של צעדים מרחיקי לכת שבהם נקטו ממשלות ישראל בשנים האחרונות. אולם, התנסותנו בשטח מעלה ספקות אשר למחויבותה האמיתית של המדינה לעקרונות מוצהרים אלו ולכוננתה לקיים את חלקה ב"עסקה" זו.

היעדר המחויבות של המדינה לשמירה על זכויות עובדים מתחיל מבית. בשנה האחרונה, במסגרת פרויקט מיוחד של הקליניקה לרווחה תעסוקתית, יצאנו לתעד את תנאי ההעסקה של עובדי ניקיון ומאבטחים המועסקים באמצעות קבלנים במשרדי הממשלה בכירה. לגבי כל העובדים שראיינו מצאנו הפרה כלשהי של חוקי העבודה, הפרות המצטברות לכדי מאות עד אלפי שקלים לעובד בשנה. הגם שבדיקתנו לא נשאה אופי מדעי, העובדה שתחת כל אבן שהפכנו מצאנו הפרה מצביעה ללא ספק על בעיה. העובדה שהמדינה היא גם המעסיק הגדול ביותר במשק של עובדי קבלן מצביעה על חומרתה של בעיה זו. אך חומרת הבעיה אינה נובעת רק מכך שהפרכת זכויות העובדים נעשית ממש מתחת לאפה של המדינה ומהיקף העובדים הרחב, אלא בעיקר מכך שהמדינה אינה מביעה כל התעניינות בתבאי ההעסקה של עובדי הקבלן המועסקים בחצרותיה.

ברוח שבין ה"חרב" ל"פצירה": דמות המנהיגה במסורת ישראל

ליאור ביבי

ליאור ביבי, דוקטורנטית בחוג להיסטוריה של המזרח התיכון באוניברסיטה העברית בירושלים. חברה בקבוצת אייסקי.

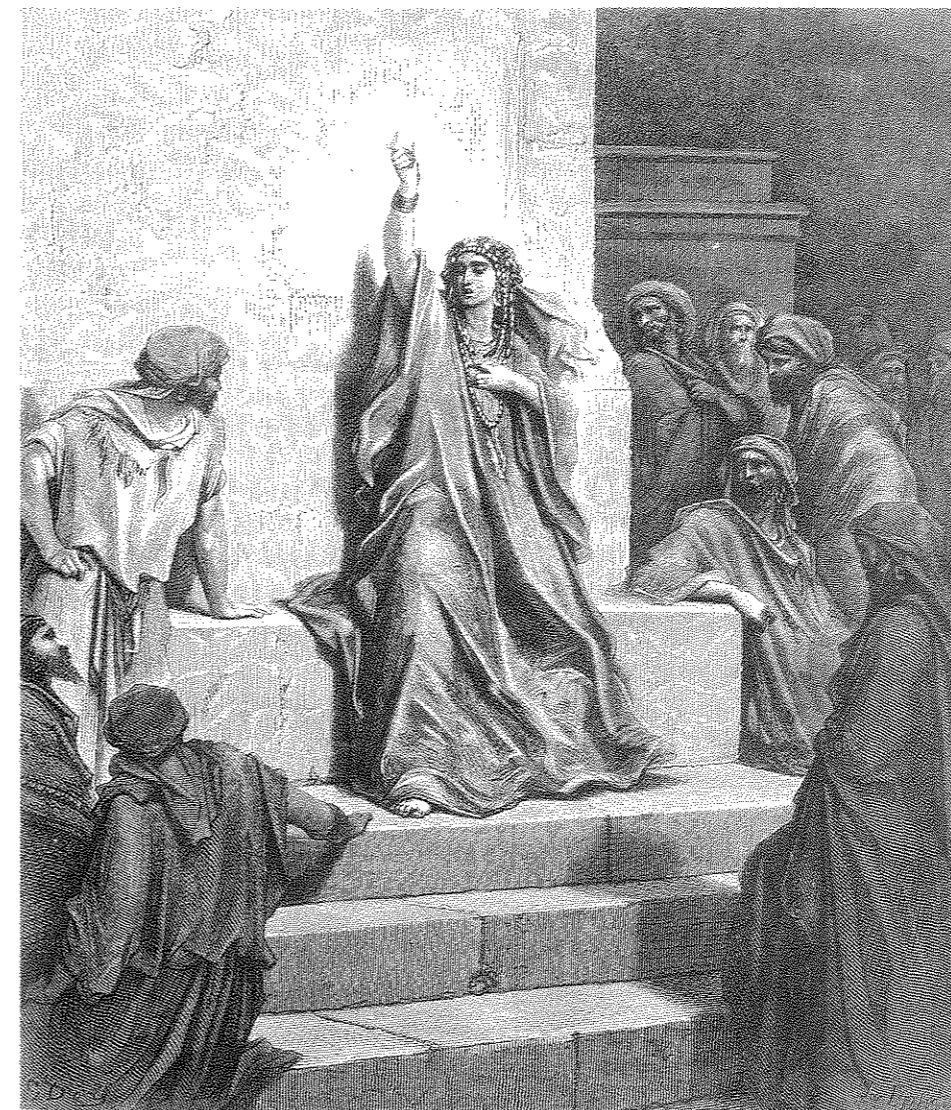
מעטות הן הנשים המוזכרות בתנ"ך, והמוזכרות כמי שהביאו גאולה לישראל מעטות אף יותר. יחד עם זאת, דמויות כדבורה הנביאה, יעל, יהודית ואסתר המלכה זכו לעדנה במסורת ישראל. נשים אלו מוזכרות כמי שהצילו את העם מצרה גדולה אשר נתרנשה עליו וזאת בזכות חוכמתן הרבה, תושייתן ואומץ לבן.

יחד עם זאת, קשה שלא להבחין כי לצד קווי הדמיון המשותפים לכל ארבעת הסיפורים, ישנו גם הבדל משמעותי אחד המבחין ומבדיל ביניהם - השימוש אשר עושה הגיבורה, בין אם מבחירה ובין אם לאו, בטוב מראה וביופייה על מנת להשיג את יעדה.

בספר שופטים פרק ד' מתוארת דבורה אשת לפידות כשופטת מוערכת אשר רוח הקודש בוערת בעצמותיה. בני ישראל נהגו לעלות אליה לרגל על מנת שתשפוט ותכריע בענייניהם וזאת הן מתוקף ההכרה בה כמי שרוח האל שורה עליה והן מתוקף אישיותה. בעת ההיא נמצא העם על סף שבר: הוא נותר ללא מנהיג בשעה שצבאו הרב של מלך כנען מאיים להשמידו. ככתוב: **"...ויספיו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה', ואהוד מת...וימכרום ה' ביד יבין מלך כנען...ושר צבאו סיסרא..."**

בשעת שבר זו מתגלה מנהיגותה של דבורה: היא קוראת אליה את ברק בן אבינועם, מורה לו לגייס אל בין שורותיו כעשרת אלפים לוחמים מבני שבט נפתלי ומבני שבט זבולון ואוסרת מלחמה כנגד יבין מלך כנען, על צבאותיו הרבים. ברק מצידו חושש ומתנה את יציאתו

למלחמה בהצטרפות דבורה אליו לשדה הקרב. ככתוב: **"אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי, לא אלך"**. דבורה נענית לבקשתו אולם למרבה הלעג מוסיפה כי תפארת הניצחון בקרב לא תיוחס לו כי אם לה עצמה. ככתוב:

דבורה הנביאה מתוך "תנ"ך בתמונות" - ג.דזרה

ברק את צבא סיסרא, עד כי לא נשאר אף לא אחד מביניהם בין החיים.

יחד עם זאת, סיסרא עצמו מצליח להימלט ומבקש מסתור באוהלה של יעל אשת חבר הקיני. יעל מקבלת את פניו ומזמינה אותו פנימה ומשקה אותו חלב ומכסה אותו בשמיכה. ככתוב: **"סורה, אדוני, סורה אלי, אל תירא...ותכסהו בשמיכה..."**. משחש בטוח באוהל יעל, רווח לסיסרא והוא עצם את עיניו. או אז התגנבה יעל אל מיטתו והרגה אותו. ככתוב: **"ותבוא אליו בלאט ותתקע את היתד ברקתו..."**

שתי נשים הן גיבורות הסיפור: דבורה ויעל, ובזכות כוח מנהיגותה של הראשונה וגבורתה של האחרונה ניגף צבא סיסרא ובאה הישועה לעם. מאידך, בספר יהודית ב' (אחד מספרי כתובים אחרונים אשר לא עבר תהליך של קנוניזציה) מתוארת יהודית בת מררי כאלמנה יפת תואר ויפת מראה עד מאוד אשר בזכות יופייה הרב ואומץ ליבה ניצל העם. כמסופר, בשנת שמונה עשרה לנבוכדנאצר מלך אשור הטיל הולופרנס, שר צבאו, מצור על העם.

עם גבור הצמא והרעה, היו בני ישראל ובראשם עוזיהו בן מיכה נכונים להיכנע. אולם, יהודית היפה לשבט שמעון החליטה לעשות מעשה: היא הסירה מעליה את בכדי אלמנותה ותחתם לבשה את לבוש שמחתה. היא סכה את בשרה בשמן, סלסלה שעה ויצאה את בית אלוה הנצורה לעבר הבקעה, מקום מושבו של הולופרנס שר הצבא. משהגיעה יהודית אל מקום מושבו היא שבתה את ליבו והוא פרש עליה חסותו.

באחד הלילות, השקתה יהודית את שר הצבא יין רב עד כי נפל על משכבו. או אז לקחה יהודית את החרב אשר הייתה תלויה במרכז האוהל, כרתה ראשו, ברחת חזרה אל בני עמה הנצורים וקראה בקול גדול: **"...הללויה, הללו את ה' אשר לא הסיר את חסדו מבית ישראל... ומיגר את אויבנו...כי הכהו ה' ביד אישה..."**

כך גם במגילת אסתר פרק ב' מתוארת הדסה, היא אסתר המלכה באופן הבא: **"...והנערה יפת תאר וטובת מראה... ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל ראה...ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים..."**. כמסופר, המלך אחשוורוש אהב מאוד את אסתר, עד כי שם כתר מלכות על ראשה. את התיזמון לשטוח בקשתה בפני המלך בחרה אסתר בקפייה רבה: היה זה היום השני למשתה והמלך אחשוורוש נכון היה להעניק לה עד חצי מלכותו. ככתוב: **"...ויאמר המלך לאסתר...ביום השני במשתה...מה בקשתך?...עד חצי המלכות ותנש..."**. לאור הבטחה שכזאת, הבקשה להביא את המן מתוכניתו ולהוציאו להורג נראתה כדבר פשוט בערכו.

תכונות כדוגמת אומץ לב, יוזמה ונכונות להקרבה עוברים כחוט השני לאורכם של ארבעת הסיפורים. ארבע הדמויות כולן, דבורה הנביאה, יעל, יהודית ואסתר המלכה, הביאו גאולה לעם. יחד עם זאת, ניתן לזהות שוני מהותי וקוטבי באופן ההתנהלות ובאסטרטגיות הפעולה של כל אחת מן הדמויות.

בקוטב אחד נמצאות דבורה, שהגיעה לוחמים לפעולה בזכות מנהיגותה ובכריזמה רבה, ויעל שהשתמשה בחלקות לשונה ובכוח זרועה.

בקוטב השני נמצאת אסתר אשר השתמשה באופן מניפולטיבי ביופיה על מנת לגרום למלך להיעתר לבקשותיה. לעומת זאת, יהודית שילבה בין כוחה "הנשי" קרי השתמשה במיניותה באופן מניפולטיבי, על מנת להרוג בכוח זרועה את האויב. במילים אחרות, בעוד שדבורה ויעל מייצגות דגם "גברי" באופן התנהלותן ומנגד אסתר מייצגת דגם "נשי", יהודית מחכימה לשלב בין השניים, כך עולה מנהיגות נשית רב גונית הנעה במינוחים שונים בין "החרב" לבין "הפצירה" ככלים שבידי דמותה של מנהיגה במסורת ישראל.

יעל וסיסרא מתוך "תנ"ך בתמונות" - ג.דזרה

האם השכלה גבוהה כשלעצמה, מבטיחה תעסוקה? לא בטוח

אשר ווטורי

אשר ווטורי, דוקטורנט בתכנון אורבני. אוניברסיטת בן-גוריון שבנגב. חבר בקרן אייסף.

השנים האחרונות המוגדרות על ידי חוקרים רבים כ"עידן המידע", מתאפיינות בעיקר בשינויים טכנולוגיים תכופים המשפיעים כמעט על כל תחום אפשרי של החיים האנושיים, חברה, כלכלה, סגנון חיים וכדומה. שינויים אלה גם מעלים ספקות ותהיות חדשות לגבי אחד היסודות הבסיסיים של תוכנית אייסף, והיא חשיבותה של ההשכלה האקדמית והפורמטלית כתואר בלבד, להשתלבות טובה בעולם התעסוקתי בעתיד ובכלל למה שמכונה בשפת היום יום "להצליח בחיים".

ראוי להקדים ולומר כי תוכנית אייסף מקדישה כמעט מאז היווסדה מאמצים גדולים בפרויקטים שתכליתם הגדלת מספרם של בני עדות המזרח ואחרים שמוצאם משכבות כלכליות- חברתיות נמוכות במוסדות להשכלה גבוהה. למשל, פעילויות כגון "גשר לאוניברסיטה" או "אקדמיה", מיועדות במפורש למטרה זו וגם פעילויות אחרות של התוכנית מכוונות בצורה כזו או אחרת למטרה זו. יתר על כן, ניתן לומר שבם הסיוע הניתן לסטודנטים חברי התוכנית, מיועד לסייע בידם להצליח בלימודיהם ולהגיע להישגים גבוהים ככל האפשר. הלוגיקה העומדת בבסיס מאמצים אלה היא שההשכלה האקדמית הפורמאלית היא המפתח האולטימטיבי לאותה הצלחה בחיים של תעסוקה מכניסה, רמת חיים, סטאטוס חברתי וכדומה. האומנם?

בחינה של מחקרים שנעשו ונעשים בשנים האחרונות בנוגע לשוק התעסוקה מעלים כי תחומים גדלים והולכים מחיינו עוברים תהליך של אקדמיזציה וכך

מתוך פרויקט של קרן אייסף בטכניון.

פיחות גדל והולך במעמדה. חלק מכך נעוץ בהתרחבות הנגישות להשכלה בארץ בזכות הקמתן של מכללות רבות המזכות את בוגריהן בתארים אקדמיים, וכניסתן של שלוחות של אוניברסיטאות זרות שאיכותן האקדמית לא תמיד מוכחת. בעיה נוספת קשורה לניסיונות של האוניברסיטאות להתחרות במכללות באמצעות תארים מקוצרים לקבוצות וסקטורים מסויימים כמו אנשי כוחות הביטחון תמורת שכר לימוד גבוה במיוחד. תופעה שבימים אלה הוחלט במועצה להשכלה גבוהה להפסיקה.

אם כך, כיצד ניתן לשמר את היתרון היחסי של ההשכלה האקדמית ולהפוך אותו ליתרון תחרותי בנוסח "פורטר"? תשובה חלקית ניתן היה למצוא בשבועות האחרונים בראיון שהעניק התעשיין הוותיק סטף ורטהיימר לאחד מערוצי הטלוויזיה ושם התייחס למתכון להצלחה כלכלית וחברתית. בראיון זה, אמר סטף, אבי פארק התעשייה המפואר תפן הסמוך למעלות: "אני לא מבין למה כולם צריכים לרוץ להייטק. מה שצריך כיום הוא חריצות ויצירתיות". כדוגמא להצלחה יצירתית, הביא סטף אישה דרוזית המייצרת טבונים של שמן זית ומייצאת אותם בהצלחה גדולה למערב אירופה.

ורטהיימר שזכה השנה הן לפרס ישראל על פועלו והן לרכישת המפעל שלו "ישקר" בסכום הדמיוני של 7 מיליארד דולר, מציין דבר נוסף: האקדמיה אינה חזות הכל. המשק זקוק כיום לטכנאים, הנדסאים, ואנשים טכניים נוספים יותר מאשר אקדמאים בוגרים אשר יש להם ערך מוסף ייחודי. אך האם הן מספיקות במיוחד בעולם שבו השינוי הוא המרכיב היציב ביותר, וההשכלה שנרכשה לפני 5 או 10 שנים הופכת להיות ללא רלוונטית? אין פלא איפה, שהולך וגדל מספר החוקרים כיום המצדדים בהרחבת לימודים במקצועות כמו אומנות והפילוסופיה על חשבון מקצועות אחרים שכן מקצועות אלה מסייעים לשיפור הכושר היצירתי והחשיבה הלוגית, שתי מיומנויות שתמיד יהיו רלוונטיות.

במילים אחרות, הצלחה נעוצה, ככל הנראה באותם כישורים ומיומנויות בלתי נלמדות לכאורה, היכולות להעניק יתרון יחסי על פני יתר בעלי ההשכלה הגבוהה הזוהה. כגון יצירתיות, יכולת לעבוד בעבודת צוות, אוריינטציה

שיווקית, יכולת ביטוי טובה בעל-פה ובכתב, התמדה, ראייה לטווח רחוק. בקיצור, כל אותן תכונות שלכאורה אנו מקבלים בגנים של הורינו, אבל למעשה מתפתחים באופנים שונים במהלך חינוכנו ומאפשרים לנו לא רק להתקבל לעבודה אלא גם להצליח בה. החל מעיסוקים באומנות, מוסיקה, פילוסופיה וכדומה, ועד לקורסים ממוקדים המוצעים כיום תמורת תשלומים לא נמוכים ברחבי הארץ לבתי ספר וקבוצות הורים. שלא לדבר על מיומנויות בסיסיות הכרחיות בעידן המידע הנוכחי, כגון אוריינות מחשב ושליטה בסיסית באנגלית.

האם זאת אומרת שעידן ההשכלה הגבוהה עומד להסתיים? ודאי שלא. אבל לבטח הוא יצטרך להשתנות ולהתאים את עצמו לעידן הנוכחי שבו בזכות הנגישות הגבוהה למידע ממקורות אלקטרוניים, הסטודנטים הם לעיתים קרובות לומדים עצמאיים, יותר מבעבר ואף מעודכנים יותר ממוריהם. בינתיים, עד שהדבר הזה יקרה, תצטרך תוכנית אייסף לעבור התאמות משל עצמה, כגון מתן הכשרות במיומנויות ספציפיות הן לאוכלוסיה בקרבה היא פועלת בשכונות ובעיריות הפיתוח והן בקרב הסטודנטים חברי התוכנית, עבור ציבור הסטודנטים חברי התוכנית, ניתן לשלב הכשרות מן הסוג הזה באופן מובנה בתוך התוכנית העיונית. אמנם בנוגע לדוקטורנטים, יש כוונה לשלב הרצאה פרקטית כזו או אחרת בתוכנית השנה. אך הרצאות אלה הן ספורדיות וללא מבנה מסודר.

לעומת זאת, נראה כי התפיסה שהצגתי במאמר, תופסת הרבה יותר מקום בפעילות המעשית של תוכנית אייסף. ברבים מן הפרוייקטים, התלמידים מקבלים לא רק סיוע בשיעורי עזר, אלא גם מיומנות למידה, חשיבה מתמטית וכדומה.

גשר לאוניברסיטה - פרויקט רב שנתי המסייע לתלמידים מתקשים מעיינות פיתוח ושכונות מצוקה להשלים תעודת ברות ולהגיע ללימודים אקדמיים.

אקדמיה - פרויקט העוסק בסיוע לתלמידים משכבות כלכליות-חברתיות נמוכות המסוגלים להגיע ללימודים אקדמיים במקצועות מדעי הרוח והחברה ולסייםם בהצלחה. *מידע על גשר לאוניברסיטה ואקדמיה ניתן למצוא באתר האינטרנט של אייסף: <http://www.isef.co.il>

פורטר נחשב לאחד מאבות הניאוקפיטליזם החשובים. הוא טוען שבכדי לעזור לקבוצות או אזורים "נחשלים" או "בעייתיים", יש צורך לחפש את היתרון היחסי שלהם על פני קבוצות אחרות, ולהפוך אותו ליתרון תחרותי שיעזור להם להתפתח ולהתמודד מול קבוצות ואזורים אחרים.

מודלים של מנהיגות סטודנטים

גלית סעדה-אופיר

גלית סעדה-אופיר, הגישה את עבודת הדוקטורט שלה במחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה. האוניברסיטה העברית בירושלים. בוגרת בקרן אייסקר.

זו של האוניברסיטאות למדינה, השתמרה התפיסה כי על השלטון להבטיח את האוטונומיה של המוסד האוניברסיטאי ואת עיקרון החירות האקדמית לאנשי האקדמיה, על מנת לאפשר חקירה מדעית ויצור של ידע.

בעיקר באמצעות יצור ידע שנועד לחיזוק השלטון המדינתי ובאמצעות הכשרת תלמידים לתפקידי הנהגה ומינהל ביורוקראטי.

במקביל, זכויות היתר של אנשי האקדמיה צומצמו, והם כבר לא נתפסו כקבוצה חברתית מיוחדת, אלא כקבוצת אזרחים רגילה. אולם, במקביל לכפיפות

עם התעצבות מדינת הלאום והתפשטותה במהלך המאה התשע עשרה באירופה השתנה מבנה האוניברסיטאות ומעמדן בחברה. בניגוד לימי הביניים, בהן התקיים דמיון צורני בין האוניברסיטאות ותכנים כמעט זהים נלמדו, עם תחילת העידן המודרני האוניברסיטאות נצבעו בצבעים לאומיים והחלו לשרת את המדינה בה פעלו,

סטודנטים מפנינים, באדיבות נועם פלד.

אני ישראלית גאה!

סול אלקסיד

סול אלקסיד, סטודנטית שנה רביעית באקדמיה לאומנות "בצלאל" בירושלים. חברה בקרן אייסקר.

העוזרים להם לשרוד, ואף לתמוך במשפחותיהם ומכריהם באפריקה. הארגון נאבק גם על-מנת לקבל ביטוח בריאות, כאשר עובד זר, לא חוקי, נפצע או חולה וזקוק לטיפול רפואי וצריך לשלם עבור הטיפול באופן פרטי. בעזרת הארגון, הם הצליחו להתחבר לעמותת "רופאים לזכויות אדם" בו פועלים רופאים באופן התנדבותי.

לנזקים ומבקר עצורים בכלא. "אני מאמין", הוא מוסיף, "שכולנו בני אדם ואין זה משנה מה צבע העור, או לאיזו דת אתה שייך".

כיום סוארה הינו עובד חוקי בישראל מתוקף היותו אב לילדה בת שש וחצי שנולדה בארץ והוא מקווה לקבל אזרחות ישראלית. "לעולם לא אעזוב את ישראל" הוא אומר באווה.

"אם את חושבת שהממשלה שלכם מושחתת את צריכה ללכת לסיירה-לאונה", הוא אומר לי. "זו מדינה עם כל כך הרבה אוצרות טבע, מינרלים, יהלומים, טיטניום ועוד, ובכל זאת אחוז גדול מהאנשים שם רעבים. ברגע שהם רואים אדם לבן הם מושיטים את ידם. המלחמה שם הרסה את הכול, וזה רק בגלל ממשלה מושחתת. רוב החברים שלי, גם הישראלים שביניהם, עזבו את הארץ וחיים בקנדה, איטליה ואוסטרליה. אני גר בישראל מזה 16 שנה, את רוב ילדותי מעולם. כאן השורשים שלנו ואני מקווה שלא נצטרך לעקור לעולם".

סוארה סיפר כי בשנות התשעים ביקרו בבתייהם גנבים לעיתים קרובות וגנבו את מעט הכסף שהרוויחו. כאשר הם פנו למשטרה הדבר הראשון שנשאלו הוא האם יש להם ויזה בתוקף ונבדק מעמדם החוקי במדינה, ובינתיים נשכחה הגניבה. "לכן ביקשנו רשות לפתוח חשבון בנק", הוא אומר, ומספר שמאז שקיבלו אישור, המצב השתפר בהרבה.

בעיה נוספת בה נתקלים עובדים זרים הרוצים לעזוב את הארץ לאחר תום תקופת האישור שלהם היא חוסר יכולת לקבל אשרות כניסה למדינות אחרות. רוב המדינות אינן מאפשרות לאדם זר להיכנס אליהן, אם אין לו אישור לחזור למדינה ממנה יצא, וכך רבים מהם נותרים "תקועים" בישראל. לכן נאבק סוארה לאפשר קבלת אשרת יציאה וחזרה מהארץ, כך שמי שרוצה לעזוב יוכל לעשות זאת באופן עצמאי, "מבלי שישראל תצטרך להוציא אפילו אנורה אחת", כפי שמציג זאת סוארה.

כיום פועל סוארה יחד עם הארגונים 'מסילה', 'קו לעובדי' ו-'מוקד סיוע לעובדים זרים'. כל יום הוא פועל בהתנדבות, נאבק לקבלת אשרות גם לילדים שהם מתחת לגיל 10, עוזר

הממשלה שלנו היא בוששה למדינה! כולה שחיתות אחת גדולה! לפני הבחירות מבטיחה להעלות את שכר המינימום, ומה אחר כך? דבר ראשון, מעלה את מחיר הלחם! פשוט חרפה שלא תיאמן. כמה פעמים שמעתי את עצמי אומרת את המשפטים האלו. אבל מה אני עושה בנידון? הולכת להפגנות? מקימה עמותות?

כמה פעמים הלכתי לکنסות, אני שואלת את עצמי. טוב נו, פעם אחת אבל גם זה היה מטעם לימודי אדריכלות. הסתכלנו על הקירות, בחנו את סוגי התאורה השונים ושמענו מה האקוסטיקה עושה לקולות שלנו.

לעומתי סוארה, עובד זר מסיירה-לאונה, הגיע לכנסת כבר בשנתו הראשונה בישראל. "את צריכה להבין את המצב שהייתי בו", הוא אומר, "ידעתי שברגע שאגיע לכנסת יטיסו אותי חזרה לאפריקה, אך למרות זאת הלכנו". סוארה הבין שלא עזרת הממשלה יישאר מצבם הקשה של העובדים האפריקנים בלתי נסבל. לאחר דיונים רבים עם אברהם פוזר שהיה שר הפנים הם קיבלו אישור להקים את "ארגון העובדים האפריקנים בישראל". ראש הארגון גורש מהארץ לפני שנתיים ומאז סוארה עומד בראשו. "ארגון זה מאפשר לנו להתאחד, לעזור אחד לשני בזמנים קשים ולהמשיך את המסורת".

כשביקרתי בביתו של סוארה הוא הצביע על מרפסת קטנה עמוסה בגדים עד אפס מקום וסיפר כי הארגון גם מאפשר להם לבקש סיוע מקיבוצים שונים, התורמים בגדים ומכשירי חשמל

מודלים של מנהיגות סטודנטים

למדינה ולערכיה ההגמונים לבין מחויבות לערכי האוטונומיה המוסדית והחירות האקדמית.

תהליכים אלה השפיעו גם על חיי הסטודנטים ותרבותם. אם בימי הביניים באירופה התארגנו הסטודנטים, לרוב נכרים מן המעמד הבינוני והגבוה, בקהילות בעלות זכויות יתר, ולעיתים אף לקחו חלק בניהול האוניברסיטאות, מעמדם השתנה עם כינון מדינת הלאום ועיצוב הקשר בינה לבין המורים. כך שאם בימי הביניים הסטודנטים שילמו למורים עבור עבודת ההוראה, בעידן המודרני המדינה מימנה זאת, וגדעה את תלות המורים בתלמידים, ויצרה היררכיה ברורה באוניברסיטאות בה המורים ממוקמים במעלה המדרג, והסטודנטים מתחתיהם. למרות החלשות עוצמת הסטודנטים, מוענקת להם בחלק ניכר מן האוניברסיטאות בעולם, וזאת בשם החופש האקדמי, הזכות להתארגן ולהביע דעה, הן ברמה הפרטנית והן ברמה הקולקטיבית. כתוצאה, תרבויות סטודנטים חדשות החלו להתעצב. כך שבמקביל לרצון של המדינה לייצר באמצעות האוניברסיטה מנהיגות ניהולית וביורוקרטית, החלה להתעצב מנהיגות סטודנטים חתרנית, המאתגרת את הערכים ההגמונים של המדינה ומבקשות לעצב סדר חברתי אלטרנטיבי.

אחד מן האירועים המכוננים של מנהיגות חתרנית זו היה מחאת הסטודנטים במאי 1968 בצרפת, שפרצה בשל הגבלות שהוטלו על סטודנטים ששהו במעונות אוניברסיטת סרזי, על רקע דרישת הסטודנטים לקחת חלק בקביעת תקנות האוניברסיטה,

ובהמשך כמחאה נגד שלטונו של שרל דה-גול.

בקונטקסט המקומי, ניתן לאתר מסורת של פעילות סטודנטים, שהחלה להתעצב עם פתיחת האוניברסיטה העברית ללימודים החל משנת 1925. הפעילות שהתארגנה הייתה מכוונת ומרביתה עסקה בתהליך של בינוי אומה וכינון מדינת ישראל, מכיוונים פוליטיים שונים. מרבית הסטודנטים, לרוב ממוצא אשכנזי ועם כוללות נכרת, הזדהו עם האידיאולוגיה הציונית, על זרמיה השונים, ובאמצעות פעילות בארגוני ותאי סטודנטים ניסו לקחת חלק בפרויקט הציוני ובהקמת האוניברסיטה.

התפיסה המקובלת הייתה כי האוניברסיטה מייצרת מנהיגות לאומית מובילה, שתסייע בהקמת המדינה ובהמשך אף תיקח חלק בניהולה. גם כאן, בשולי פעילות הסטודנטים ההגמונית התעצבה פעילות חתרנית כמו לדוגמה במסגרת "ברית שלום", ארגון מורים ותלמידים משותף, שביקש לאתגר את הזרם הציוני ההגמוני, ופעל למען הקמת מדינה דו-לאומית שתעניק שוויון זכויות מלא ליהודים ולפלסטינים. כיום, עם התרחבות שדה ההשכלה הגבוהה בישראל והשינויים באופייה של המדינה התרחבה פעילות הסטודנטים והפכה למגוונת יותר.

החדירה הגוברת של הקפיטליזם לאוניברסיטאות ובין היתר גם לירת פעילות הסטודנטים תוך אי ביטול חשיבות המדינה וערכיה ההגמונים הובילו לפרקטיקות סטודנטים חדשות השוזרות בין הקפיטליסטי ללאומי. כך לדוגמה, מתקיימים ירידי צרכנות שונים בקמפוסים ברחבי הארץ, ומסיבות ריקודים מתקיימות במועדוני ריקודים בימי חג לאומיים. בשוליים, מתקיימות פרקטיקות סטודנטים חתרניות שמבקשות לעצב מציאות חברתית אלטרנטיבית המחלישה את עוצמת הקפיטליזם והלאומיות כפי שהן מופיעות במתכונתן הנוכחית ולעצב סדר חברתי המבוסס על ערכי מוסר של צדק ושוויון. דוגמה אחת, היא פעילותו של תא צ"ח (צדק חברתי) שבאוניברסיטה העברית, שהורכב ברובו מסטודנטים מזרחים, שפעלו למען העצמה של קבוצות מוחלשות כגון נשים ומזרחים ולמען כינון חברה שוויונית יותר.

פעילות הסטודנטים שמעצבת קרן אייסיף מציבה לדעתי מודל ביניים בין

שני המודלים המרכזיים של פעילות הסטודנטים הדומיננטיות כיום: זו שמאמצת את הערכים הלאומיים והקפיטליסטיים ההגמונים לבין זו שמבקשת לאתגר אותם. הפעילות של הקרן התומכת כלכלית ולימודית בסטודנטים מישובים ושכונות מוחלשות וכן פעילות העצמה המגוונת של הסטודנטים בקרב ילדים ובני נוער ועידודם לרכישת השכלה גבוהה, נובעת מהגיון של צמצום הפערים הכלכליים וההשכלתיים בישראל. אולם, במקביל, הקרן אינה מציעה סדר יום אלטרנטיבי גורף, המבקש למבטל את הערכים ההגמונים של המדינה והחברה. המטרה היא לתמוך במנהיגות צעירה שתפעל בזירה המדינית, הכלכלית והאזרחית למען קידום ערכים של שוויון וצדק חברתי.

באווירה של אי-נחת השוררת כיום בישראל בכמה וכמה נושאים ביטחוניים וחברתיים כאחד, מעלים אנלוגיות מן ההיסטוריה היהודית, מפלות שבאו משום "אי-חשיבה ריאליסטית" של מנהיג זה או אחר. האם למען ביטחון בישה זו או אחרת ניתן לנסות ולהסתייע בהערכה מחודשת של מאורעות מן העבר? כמקרה מבחן ניקח לדוגמה את מרד בר כוכבא ותוצאותיו.

שמעון בר כוכבא, ששמו במקור שמעון בן כוסבא המכונה גם בר כוזיבא, היה המצביא שעמד בראש מרד היהודים באימפריה הרומית בימי הקיסר אדריאנוס 132-135 לספירת הנוצרים. סוכו של המרד שגם קרוי על שמו, היה מרד דוכא באכזריות, ומאות אלפים נהרגו, ביניהם בר כוכבא.

מנהיגות בראייה היסטורית מרד בר-כוכבא ותוצאותיו, כמקרה מבחן

יבאל מויאל

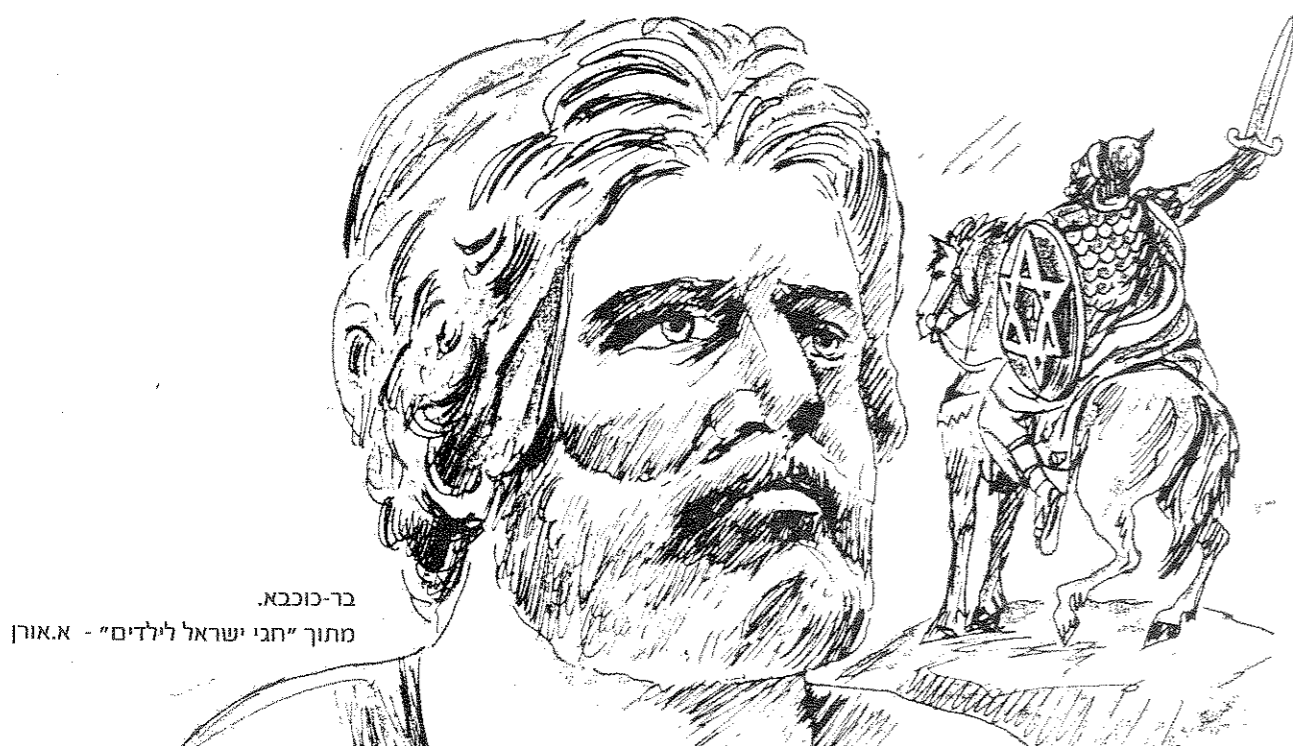
יבאל מויאל, דוקטורנט במחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה. אוניברסיטת בר אילן. חבר בקרן אייסיף.

ולאסטרטגיה - "הביא את השואה הצבאית והחורבן הגדולים שבתולדותינו. התבוסה הייתה צפויה, שכן ליהודים לא היה סיכוי להביס את הצבא הרומי. אין זו רק חכמה שלאחר מעשה. מחוללי המרד לקו בחולשה בחשיבה ריאליסטית". יש הסוברים שבעצם מי שעניין את הרכבי לא היה בר כוכבא אלא ראש הממשלה מנחם בגין. הוא השווה את סרבנותו היחסית של בגין מול ארצות הברית למרידת בר כוכבא ברומא וכנראה שצפה שהתוצאות יהיו דומות ובלוח זמנים דומה.

אך האם באמת ניתן לשפוט מהלכים מדיניים בהווה על פי מאורעות היסטוריים, ובכלל זה את מרד בר כוכבא ותוצאותיו? ניקח כדוגמה עניין מתוך מה

שלטונו של בר כוכבא כ"נשיא ישראל" כפי שגם מופיע במטבעות בני התקופה שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות, היה התקופה האחרונה של עצמאות ישראל בארצו, עד לתקומת מדינת ישראל בשנת 1948. זכרו של בר כוכבא בהיסטוריה היהודית שנוי במחלוקת. יש הרואים בו גיבור שקם אל מול שלטון עריץ, ויש הסוברים כי המדובר בהרפתקן, אשר מרד באימפריה החזקה ביותר בעולם העתיק, וסוכו שהביא חורבן על ארצו וגלות על עמו.

גישות שונות אלו מתבטאות בדרך בה מבוטא שמו, מ"בר כוכבא" המבוסס על הפסוק "דרך כוכב בעקב", ועד ל"בר כוזיבא". "מרד בר-כוכבא" - אומר פרופ' יהושפט הרכבי, המזרחן והמומחה ליחסים בינלאומיים

בר-כוכבא מתוך "חגי ישראל לילדים" - א.אורן

מנהיגות בראיה היסטורית מרד בר-כוכבא ותוצאותיו, כמקרה מבחן

שנמצא היום בקונסנזוס בעם ישראל ולאו דווקא אידה עניין, שהוא מעורר מחלוקות גדולות ואין עליו קונצנזוס לאומי. והכוונה לזכות הקיום של מדינת ישראל. כולנו מכירים בזכות הקיום של העם היהודי לחיות בארץ ישראל. בניח שמחר באופן פתאומי ומפתיע יחליטו אומות העולם כולל ארה"ב כי כדי לפתור את הבעיה במזרח התיכון יש לכפות בכוח על העם היהודי בארץ ישראל גירוש, ו/או מציאת פתרון חלופי במקום אחר בעולם. האם במצב דברים זה נצא להילחם בכוחות מזוינים נגד כל העולם? או שמא נעשה חשבון מה בדיוק הוא הכוח שלנו כנגד כוחות אומות העולם? לא יאה זה מפתיע היום אם אנשים בישראל יהיו אולי מוכנים לתת את נפשם עבור החיים בארץ ישראל. והדברים נראים ברורים היום. נכונותם להקריב את עצמם בעניין הזה באה משום שאולי עבורם זוהי שאלת חיים ומוות ואין הדבר כך אצל מי שרוצה לכפות את הפתרון האחר.

בסופו-של-דבר, מה שיכריע את הכף, תהיה המוטיבציה החיובית, המוטיבציה של ההקרבה. ואם הדברים היו באמת מתרחשים במציאות, ומדינת ישראל הייתה יוצאת להילחם כנגד כל אומות העולם, והייתה נכשלת, האם היה לגיטימי ומוצדק בעוד אלף שנה למשל, כשיבואו לדבר בקונסנזוס שלנו היום, לטעון כי זו הייתה הרפתקנות, איבוד לדעת, שיגעון של עם שיצא להילחם עם כוחות עצומים ולא ראה שלמעשה הוא הורס את עצמו? האם ניתן בכלל להוציא מהקונטקסט ההיסטורי את המאורעות ההיסטוריים בקורות עמנו, או את הניבורים ההיסטוריים שחונקנו על מעשי

גבורתם. והרי כבר אמרו חכמים: "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו" (פרקי אבות, ב, ה). לכן יטען הטוען כי לא ניתן לעשות את ההשוואה הקלה בין האירוע ההיסטורי למעשיו של מנהיג זה או אחר היום, ולא ניתן לדון אותו איש, לפני שנתנסית במצבו. מאחר ואינך יכול להחליט היום להרגיש כפי שהרגיש אותו איש בימים ההם, הרי שתהא זו גישה מוטעית להסיק כי האיש יצא מדעתו, ומכאן להסיק מסקנות לגבי ההווה.

אגב, נניח מה היה קורה אילו באופן פרדוקסאלי, כמו אז בתקופת המרד, הייתה מתקבלת בימינו החלטה פה אחד באו"ם, כי יש לשלול מהיהודים את מצוות קיום ברית המילה, ומצוות דתיות אחרות ובנוסף גם סנקציות כלכליות קשות וולא שום הצדקה, עד חרפת רעב? האם ההחלטה לא הייתה מקוממת עד השמיים גם את אלה שלא מנדירים את עצמם היום 'חרדים'? כיצד הייתה נוהגת מדינת ישראל חזקה או חלשה מבחינה צבאית, בנסיבות האלה? האם הייתה נוהגת באופן שונה מכפי שנהגו בתקופת המרד, באותם הנסיבות? על זאת בדיוק הדברים אמורים.

ועוד בר כוכבא ואנשיו היו יהודים דתיים. זאת ניתן ללמוד בין היתר ממספר פריטים ארכיאולוגיים שנמצאו, ובפרט איגרותיו שנחל חבד במדבר יהודה. שילוב של הדת היהודית והלאום היהודי בארץ היהודית הוא ייחודי. כאשר יש שילוב כזה של דת והרגשה לאומית אין לשלול על הסף אפשרות כי הדור ההוא לא השלים עם הסכנה שירושלים תיחרש, ובית-המקדש ייחפך למקדש של יופיטר או שיאסרו עליהם למול את בניהם ולקיים את השבת. וכן לא הסכים לחוש השפלה יומיומית כאשר השליט הרומי לוקח את אדמותיו, מטיל עליו מיסים כבדים מנשוא ולוקח את פרי עמלו. בנסיבות הללו האם בכל זאת ניתן לטעון כי הם יצאו מדעתם, וכי הם הביאו חורבן? האם חשיבה ריאליסטית פירושה שצריך להיות בטוחים במאת האחוזים בהצלחת הדרך כשהולכים להילחם על אידיאל שמאמינים בו? איפה הוא הגבול בין מאה אחוז ובין האפס כאשר מדינאי או עם נלחמים על מה שאפשר לקרוא לו "חיים רוחניים"? יתרה מזאת יש אך מי שטען (פרופ' יגאל ידין) כי למרות המצב הפרדוקסאלי מבחינה היסטורית - עם קטן היוצא להילחם מול האימפריה

הרומאית, מול לגיונות-לגינות של צבא מאומן ומאורגן - הלגינות הללו נאלצו לשלם מחיר גבוה מאוד עד אשר נכרו על הלוחמים של העם היהודי הקטן. אדריאנוס, לפי המקורות ההיסטוריים, בדווחו לסנאט ברומא על הניצחון הגדול שלו על היהודים חייב היה להשמיט את הפסוק המפורסם: "לי ולצבאי שלום". זאת אומרת, שהייתה כנראה באותה עת קוניוקטורה אסטרטגית-צבאית, שהיהודים ביקשו לנצלה, אחרת לא היו יכולים להגיע להישגים הצבאיים האמורים. הווה אומר, שהיהודים בארץ-ישראל ראו במלחמה זו כורח פנימי. שכן, לא יכלו להשלים עם מצב השעבוד לרומאים וגילו את הנכונות להקריב את עצמם למען השתחרר מעולה של רומא. יחד עם זה היה להם גם שיקול אסטרטגי-צבאי שאמר: זו השעה הנכונה למרד.

לסיכום: המטרה העיקרית של כותב שורות אלו, לא באה לדחות או להעדיף דעה זו או אחרת אודות מרד בר כוכבא ותוצאותיו, ו/או לחוות דעה אישית על השיקולים השונים שהנחו את המורדים. המטרה העיקרית היא דיון בשאלה: האם ניתן להסתייע במאורעות היסטוריים כדי לבסס מהלכים מדיניים ואחרים בהווה, ולהסיק מסקנות לגביהם? נראה כי אחת המסקנות העיקריות העולות מתוך מאמר זה - אותה מייצג פרופ' יגאל ידין - היא כי הדרך היחידה לדון על העתיד היא מההווה, תוך ניתוח מעמיק של המצב בו אתה נמצא: במה אתה מאמין ובאיזה תנאים אתה מוכן לחיות, ובאילו תנאים אינך מוכן, ומה דרוש לך בשביל לחיות כעם חפשי; ועל מה אתה מוכן להילחם כדי לבצע את שאיפותיך; ועליך להסיק מסקנתך לפי ה"ריאל פוליטיק" ולפי הנסיבות הקונקרטיות של הזמן הזה. מההיסטוריה אפשר ללמוד לקחים, אבל יש לעשות זאת בצורה היסטורית נכונה.

מנהיגים ומנהיגות בעיירות פיתוח

אהרון (אהרליה) כהן

אהרליה, דוקטורנט בחוג להיסטוריה של עם ישראל. אוניברסיטת בן גוריון שבנגב. הקים את המחלקה לחקר עיירות הפיתוח באוניברסיטה זו. חבר בקרן אייסף.

המנהיג השתול, מאחר שהאמינו שיש למפלגה השלטת את היכולת להפעיל סנקציות או לחלק הטבות לתושבים. הם הבינו שהסתייגותם מהמנהיג שנקבע "למעלה", עלולה להטיל עליהם עונש בצורה כלשהי. קבלת המנהיג, יכלה להביא לקשרים טובים יותר עם הממסד.

(2) הנציג הבולט: נציג זה נבחר מתוך עדה או חמולה כמנהיג (בעל פוטנציאל אלקטוראלי) היה קל למפלגה להשיג נאמנות בקרב עדה, בזה שנתנה גושפנקא למנהיג החמולה או מנהיג העדה. בבחירתו של נציג זה השיגה המפלגה שתי מטרות: האחת מספר רב של תומכים (העדתיות הייתה דבק בתוך האוכלוסייה) והשנייה שהמפלגה לא הייתה צריכה להתעסק עם תהליך בחירת המנהיג.

(3) המנהיג הבולט: אפשר היה לאחר תקופה לזהות בכל יישוב את הבולט מבין העולים הנוטה לעסקנות; בדיונים בבתי הכנסת, בוידווחים על הקמת חברא קדישא, הדיונים על איכות הלחם ועל יוקר המים ועל חלוקת ימי עבודת דחק. שני טיפוסים של הבולט היו בישובים: העולה הבולט המסכים עם השלטונות והעולה המורד בשלטונות ומסתייג מהשלטון (באמצעות מרד, הפגנה, הסתייגות מהממסד).

במרביית העיירות, קדמו הועדים המקומיים למועצות המקומיות. לחברי הועדים נבחרו בעלי תפקידים ציבוריים מקומיים (כגון מנהלי בתי ספר, מנהלי לשכות עבודה, מנהלי לשכות סוציאליות), נציגי עדות שהרכיבו את המרכזים, נציגי מפלגות ונציגי המועצות

שאלו את השליחים על בעלי התפקידים (פקיד סוכנות, צרכן, עובד לשכת עבודה, עובד מועצת הפועלים וכדומה) בעיירה שהיו בעלי פוטנציאל מנהיגותי וביקשו למנות מתוכם את הראוי. חלק ממנהיגים אלה היו צוברים כוח במקומותיהם והיו ממשיכים למלא תפקידים בוספים, ולבסוף היו נבחרים למנהיגים. היה סוג נוסף של מנהיג שתול, שהיה מוצנח מבחוץ, מתוך הטענה של המפלגות, שאין איש מקומי מתאים להנהיג את העיירה. היו מנהיגים מוצנחים בשיטה זו שהשתלבו בעיירה והמשיכו להנהיג את היישוב, כ"מנהיגים מקומיים". ההסבר של הממסד לבחירתו של המנהיג השתול היה כי היה צורך בתקופת המתנה עד להתבשלות, התבכרות או התבססות האוכלוסייה. תושבי המקום קיבלו בדרך כלל את

בשנות החמישים, נקבעה הנהגת "עיירות הפיתוח" על ידי הממסד. לרוב השתייכו מנהיגים אלה למפלגת מפא"י, מפלגת השלטון, ובמספר מקרים מועטים השתייכו למפלגה הדתית-לאומית, כתוצאה מהסכם בינם לבין מפא"י. המטרות בקביעת המנהיגים בעיירות הפיתוח היו בעיקר: הפקת רווח פוליטי, ייצוג סקטורים בחברה הישראלית, שליטה יעילה בעולים ומענה לקבוצות לחץ שונות.

נציגי הממסד האמינו, בדרך כלל, שאיכות העולים בעיירות הפיתוח ירודה ושאינה מאפשרת הצמחת מנהיגות. כתוצאה התעצבו שלושה טיפוסים שונים של מנהיגים, כפי שמציג זאת מנחם בספרו. שלושת הטיפוסים הם: **(1) המנהיג "השתולי":** אנשי המפלגה

עמיר פרץ. באדיבות Shofar News

מנהיגים ומנהיגות בעיירות הפיתוח

להערכת התהליך החל מאירועי ואדי סליב, שמנהיגיהם הציפו את נושא אפלייתם של העולים המזרחיים, וזה כוון נגד מפלגת השלטון מפא"י. קריאת תגר נוספת הגיעה מכוון מנהיגותם של "הפנתרים השחורים, בראשית שנות השבעים. אלה העלו בצורה חריפה על סדר היום, את נושא אי השוויון בחברה הישראלית. השפעתם של אירועים אלה והתחושה של מיאוס אצל הציבור הביאה לשינויים בבחירת המנהיגות בעיירות הפיתוח, ובשנות השבעים נכבשו חלק מהמועצות המקומיות על ידי מפלגות אחרות כמו המפד"ל ומפלגות עצמאיות מקומיות. הסגנונית הראשונה בתחום זה הייתה בחירתו של משה קצב למספר חודשים

בעיירות הפיתוח. לראשונה נבחרו אישים צעירים מקומיים שהיו מזוהים עם מפלגות מיעוט או עם מחל. המהפך הפוליטי של הליכוד ב-1977, דחף את המפלגה להציג מועמדות לכל ערי הפיתוח ורבים מהם אכן נבחרו. מפלגת העבודה חיפשה תשובה למנהיגים הצעירים מההליכוד. זו באה בבחירתו של עמיר פרץ לראשות המועצה המקומית בשדרות, בשנת 1983. למעשה משנות השמונים, החלו תושבי ערי הפיתוח לבחור את מנהיגיהם לפי שיקולים ענייניים, ולא מפלגתיים. נכון שהעובדה שהליכוד היה בשלטון, סייעה למועמדים מטעם בחלק מן המקרים, אך לרוב נבחרו המנהיגים באופן ענייני. לדוגמא, בשדרות המשיכה מפלגת

האזריות. בראש הועדים עמדו אותם מנהיגים שנקבעו על ידי הממסד. ראשי הועדים הפכו בדרך כלל לראשי מועצות מקומיות ממונים. לאחר תקופה מסוימת, שבה התקיימו הבחירות לרשויות המקומיות, הגישו לרוב, הממונים מועמדות לראשות המועצות, ובדרך כלל זכו בבחירות, בזכות סיוע של המוסדות שחבריהם נמנו על מפלגת השלטון הגדולה- מפלגת מפא"י.

כמעט בכל העיירות, נבחרו ראשי מועצות ועיירות חברי מפלגת מפא"י, ורק במקרים בודדים נבחרו אחרים. לדוגמא, בראש העין נבחר נציג המפלגה התימנית לעמוד בראשות המועצה בניגוד לדעת המפלגה, וזה הודח באורח פלא לאחר כשנה. מקרה מיוחד היה המקרה של העיירה נתיבות, שמלכתחילה סוכם בין מפא"י ובין הפועל המזרחי (מפד"ל) שהעיירה תהיה דתית ותנוהל על ידי נציגי היישוב המזרחי. שלטונה של מפא"י בראשות עיירות וערי הפיתוח בשנות החמישים והשישים, היה ללא מיצרים. אולם במהלך שנות השבעים החלו בקיעים ראשונים במנהיגותה. תושבי העיירות, שחששו מכוחה של המפלגה להשפיע על חייהם, ובעיקר על תעסוקתם (הסיפור על "הפנקס האדום", קרי חברות במפא"י ובקופת החולים הכללית, הוא סיפור שחזר רבות בראינות אישיים שערכת עם עולי שנות החמישים והשישים. אלה שלא היו להם פנקסים אדומים, הופלו במקומות עבודה, ובמערכות החינוך, קראו תיגר עליה בדרכים שונות, שהתבטאה בהצבעה למפלגות אחרות כדוגמת חל (לימים מחל) ומפלגות עצמאיות.

צ'רלי ביטון, מתוך "הישראלים" - תצלומים- מיכה קירשנר

בראשות המועצה המקומית קרית מלאכי בשנת 1969. הוא שב ונבחר בשנית בשנת 1976. לבחירה זו קדמה בחירתו של מאיר שטרית לראשות המועצה המקומית ביבנה בשנת 1974. שיטתית שחיפש מפלגה לצורך מועמדותו ומימונו, פנה אז למפלגת "המערך" וזו דחתה אותו. לעומתה, הוא התקבל בזרועות פתוחות במחל והשאר ידוע. בחירתם של קצב ושטרית סימנה תפנית במנהיגות

העבודה לשלוט עוד שנים ארוכות, וזאת בשעה שבבחירות הכלליות, הליכוד זכה ברוב מוחלט.

כנס אקדמי תשס"ו גלית ברקת-דניאלי

גלית ברקת-דניאלי, מנהלת מחוז דרום בקרן ובוגרת קרן אייסף.

הכנס האקדמי תשס"ו, נערך השנה במכללה האקדמית ע"ש סמי שמעון בתאריך ה-29.05.2006, במעמד נשיאת הקרן, הגבי נינה ווינר. נושא הכנס: תפקיד המוסדות האקדמיים בפיתוח הפריפריה החברתית בישראל. בכנס ניסו לענות על השאלה: האם קיימת לאקדמיה בישראל אחריות או תפקיד בפיתוח הפריפריה החברתית? שאלה זו הינה חשובה בעיקר על רקע התרחבות הפערים וקיומם של מחסומים חברתיים שנכפים עדיין על רבים כל-כך כקבוצות ויחידים.

המושג הראשון בדק מהם האתגרים והבעיות. מנחה הפאנל היה מר שי בן יעיש, סגן ראש עיריית שדרות לשעבר, שטען שבכל אחד מאיתנו הכוח לשנות את סדר היום הציבורי ולהיות מנהיג בעירו. בין נוכחי הפאנל, מר אלון ביר, דיקאן מכללת ספיר, אשר ביקש "להפסיק את החגיגה" והסביר כי חלוקת התקציבים לביטחון גבוהה יותר מחינוך. כמו כן לטעמו יש לאקדמיה תפקיד מרכזי באחריות לפיתוח וקידום הפריפריה. לצידו ישב פרופ' מני מאוטנר, לשעבר דיקאן המשפטים באוניברסיטת ת"א, אשר תיאר את תוכניתו להכניס מדי שנה 20 סטודנטים מקבוצות מוחלשות לפקולטה למשפטים, כהעדפה מתקנת. והוכיח כי התוצאות הינן טובות, כמו כן את המודל שלו יישמו בשאר הפקולטאות וברחבי האוניברסיטאות. לצערנו מר יצחק לוי, תושב שכונה ד' באר שבע לא נאות להגיע למושב. המושב הראשון עורר שאלות נוקבות בקרב הסטודנטים לגבי האחריות של הפרט לעומת אחריותם של מוסדות המדינה. המושב השני עסק בהתמודדות ובפתרונות לבעיות שעלו. מנחת הפאנל ד"ר פנינה מוצאפי-הלר, מאוניברסיטת בן גוריון, הציגה הצעה אשר יכולה לתרום לביסוס הקשר בין קהילה ואקדמיה. זאת על ידי החשבת פעילות חברתית כקריטריון לקידום מרצים באוניברסיטה. לצידה ישב מר דן הארט שהציג את הפרויקט שלו בשכונה ד' בבאר שבע. פרופ' יהודה גרדום מאוניברסיטת בן גוריון דיבר על נצם קיום האוניברסיטה בדרום כמפתח להתפתחות וצמיחת הקהילה מסביב. הגבי תמרה טראובמן, כתבת עיתון הארץ, תיארה את מצב הפעילות החברתית באקדמיה ואת חוסר העידוד מצד האקדמיה לפעילות הסטודנטים. כדוגמא, היא הצביעה על המרצים שאינם פעילים חברתית ואינם נותנים דוגמא הולמת לסטודנטים. כמושב השני, הופנתה מצד קהל הסטודנטים אצבע מאשימה לגבי תפיסות האוניברסיטה את באי המכללות, המעוניינים ללמוד תארים מתקדמים. חשוב לציין כי ישנה חשיבות מרובה לעובדה שהכנס יתקיים האקדמי במכללה הממוקמת בדרום הארץ. יש לציין כי נשיא מכללת סמי שמעון הינו בוגר קרן אייסף בעצמו. השותפות בין המכללה לאייסף הינה מוצלחת, מכיוון שהיא מתבססת על תפיסות עולם דומות והרצון המשותף לקדם את ההשכלה הגבוהה בקרב סטודנטים מקבוצות מוחלשות.

ולסיכום אודה למר ארז רואימי, מארגן הכנס, שסיים בימים אלו את תפקידו. אני נהנית מהכנס, כמו גם הסטודנטים במחוז הדרומי וצוותי המנהלים והרכזים בכל אייסף.

שבת עיון תשס"ו

ריקי זכאי

ריקי זכאי, בוגרת תואר ראשון בכלכלה ולוגיסטיקה ותלמידה לתואר שני בחוג למשפטים לכלכלנים. אוניברסיטת בר-אילן. מנהלת יחידת איסוף באוניברסיטת בר-אילן.

החיים בפיתה

משה אבקסיס

משה אבקסיס, סטודנט למשפטים. האוניברסיטה העברית ירושלים. חבר בקרן איסוף.

החיים הם התנסות ארוכה של עצבות היחיד, מרגע ינקותו, אביו פונה אליו בלהג מפויס ומבטיח כי בכל אשר יחפוץ הינוקא, הכול בגדר האפשרי. עם זאת, שכח להוסיף, כי אותם חלומות שלו, לא הושגו, גם לא נראים בקו האופק, אלא בגדר מושגים ערטילאיים, מופשטים, ריקים, לא נאמר כי הכול הושג ביצע, בדמעות ובחירוק שיניים אותם מענים הישרדותיים ואילו אותם חלומות נותרו בגדר הלא מושג, לא ניתן, לא אפשרי. כך, כל אב, במין מעגל אימה, ספק שולח ספק דוחף לעולם הקר והמרושע, את ילדו לא מוכן, לא דרוך ולא בשל לאותם תלאות. מחזיק בתפיסה האוטופית על עולם טוב, אפשרי וניתן לעיכול. מביע הרגע לפרוש כנף, נתקל הוא באותם מכשולים עליהם לא ידע, מגלה אט אט כי אותה תקרובת איננה מתוקה כמו שחשב, אותה דייסה הפכה לעיסה דביקה מעופשת ולא ממש רצויה, אך אותו ינוקא שגדל והפך לעלם חן, מאבד מתמימותו, מחינו ומאופיו. אותו חן מתפוגג ומתרגם לקמטים, אותה תמימות מפנה את הבמה למרירות ואותו רצון לתפוס את השמיים נדחף מפאת ציניות המציאות. בראייה מפוכחת, בעת לידת בנו ממשיכו, משתדל האב לא לעשות את טעויות אביו, ברגע האמת מוצא עצמו אומר כי את המשמעות האמיתית של החיים ניתן יהיה לכמת ביכולת של אותו אדם, לחדור מבעד למעטפת של אנשים אחרים, ליצור אותם קשרים חשובים, אוהבים מלטפים. היכולת להצביע על אותם אנשים בהם הצליח לגווע, ואף לחלוק דבר משותף. אותם אנשים אשר יצלחו את חייהם עם אותו אדם יוכלו בעצם לענות על אותה שאלה ממיתה ומרתיעה: מה פועלו של אותו אדם היה בחייו, ואף לצקת מענה על המשמעות האמיתית של החיים.

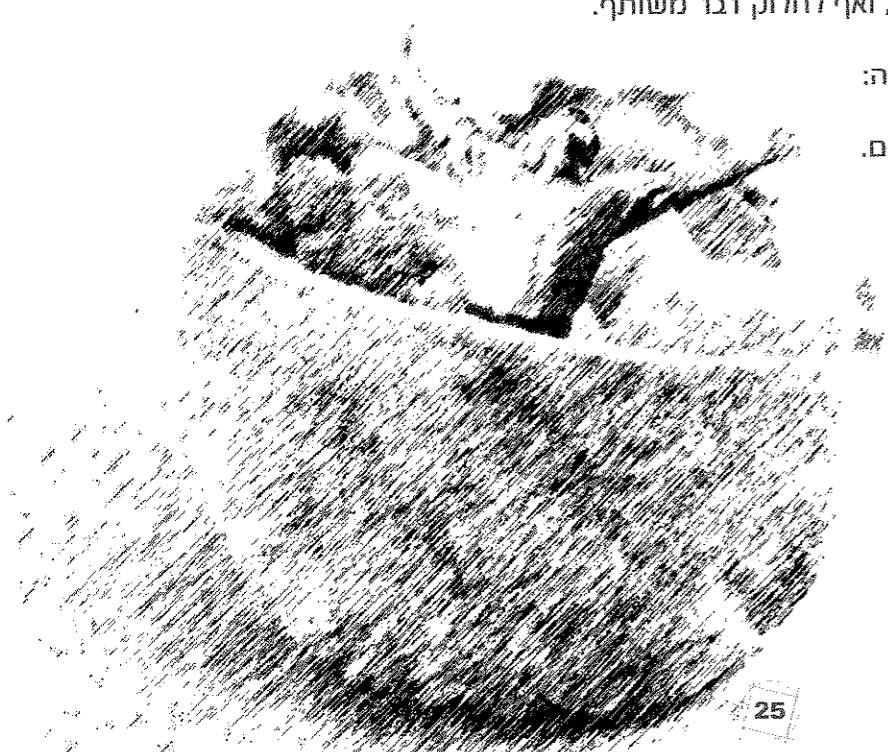
שבת עיון, מחוז מרכז שהתקיימה בחודש פברואר 2006 בכאר שבוע, הביאה עימה ניחוחות של מנהיגות מזן משובה, כזו שלא יוצא לי לראות לעיתים קרובות ברומן המשולש של המנהיגות הארצישראלית הפוליטית-מדינית- חברתית, כזו שצריך להרגיש אותה בפנים, על-מנת להבין את הכוח שלה ואת עוצמותיה. פעמים רבות, נכחתי בדיונים לגבי המושג: "מנהיגות" וכמעט תמיד אותה תחושה של נטייה להגביה מושג זה ולמקם אותו במקומות רחוקים מאיתנו, שנה שלמה השתתפתי בקורס "מנהיגות" באוניברסיטה, ואף לא אדם אחד חשב להביא בתור דוגמא למנהיגות את איילה מהבלוק או את ג'יקי ממפעלי ים-המלח. תפיסה זו מביאה אותנו פעמים רבות לאזור שבו לפרופיל מנהיגותי שלנו - המנהיגות שאנחנו יכולים לפגוש בסביבה "הטבעית" שלנו, כגון: שכונה, מקום עבודה, מקום לימודים ועוד, אין הגדרה. ופועל יוצא מכך אין הכרה. ואני חושבת לעצמי כי לפרופיל זה יש אב-טיפוס כל כך דומה לי, כזה שאוכל להזדהות עימו ולהסתכל עליו בתור דוגמא אישית.

אני מאמינה כי מנהיגות אמיתית, צומחת פעמים רבות מתוך ה"המון" (המון-במונח החיובי) ובתוך קבוצות או פרטים המיטיבים להכיר את צורכי השטח בו הם פועלים כשהם מונעים מתוך חיבור אישי ו/או מתוך רצון כן להזדהות עמו. באותה נשימה, תרשו לי להכריז בקול רם, שכולם ישמעו, על מנהיגות אייסיפיסטית, כזו שאני פוגשת ומתוודעת אליה במהלך כל השנה דרך העשייה החברתית שלנו בקהילה, בבתי הספר ובתוכנית העיונית. כזו שאני הכי הכי מתחברת אליה ומצליחה לראות את דמותי משתקפת ממנה, כזו שאם תבקשו ממני להגדיר אותה, לא יהיו לי מילים.

ברצוני להביא בפניהם את הקטע הבא שנכתב על ידי מנהיג שהטיב להבין את מושג המנהיגות עוד כשהיה סטודנט שהועף מלימודיו בגין שבתה שהשתתף בה ולימים אף כיהן כנשיא דרום אפריקה:

"הפחד הנמוק ביותר שלנו הוא לא שמא אנחנו תלשים מידי. הפחד הנמוק ביותר שלנו הוא שאנחנו בעלי עוצמה שמעל לכל שיעור. זה האור שבנו- לא האפלה שבתוכנו- שמפחיד אותנו יותר מכל. אנחנו שואלים את עצמנו- איזו זכות יש לי להיות מבריק, יפיפה, מוכשר ואהוב? למען האמת- איזו זכות יש לי לא להיות? אין שום דבר מאור בלהצטמק כדי שאחרים לא ירגישו חסרי בטחון. ככל שביתן לברק שלנו להאיר אנחנו מעניקים, בלי מודע, רשות לאחרים לעשות כמונו. ככל שנשתחרר מהפחדים שלנו, נוכחותנו תשחרר אחרים מפחדם." (נלסון מנדלה)

אז אולי לא תמיד אנחנו מחשיבים את עצמנו כמנהיגים, אם בכלל... , אז רציתי להחשיב אותנו ככאלה שמנהיגים דרך, מאירים אותה ויותר מכך משמשים כמודל לחיקוי.

ופתאום זה הכה בי כמו ברק והעזתי לומר זאת בקול: גם אני מזרחי שי דויטש

שי דויטש, סטודנט לתואר ראשון בחוג לממשל, המרכז הבינתחומי בהרצליה. חבר בקרן אייסף.

שמתי שי דויטש ואני סטודנט שנה ראשונה במרכז הבינתחומי, שנה שנייה באייסף. כשנכנסתי לקרן בהתחלה לא בדיוק ידעתי מה הולך לקרות ומה נעבור במפגשים העיוניים במהלך כל השנה והאמת שהייתי בטוח שאקבל כלים ומיומנות הנהגה, סדנאות למיניהן כיצד מפתחים את עיירות הפיתוח ואת עצמי והיה לי מאוד קשה.

מפגש אחרי מפגש עסקנו שוב ושוב במזרחיות ועד כמה שאנחנו מקופחים, כמה המדינה דופקת אותנו וכמה אנחנו מסכנים, עסקנו במצב הכלכלי שלהם, במנהיגים שלהם, בפוליטיקה ואפילו באומנות ואני הסתובבתי עם תחושת בטן מאוד קשה, לא הבנתי מה קורה וחשתי כאילו המפגשים האלו הם הזמן היחיד בחיי שהרגשתי כמזרחי מקופח.

אני חייב להודות שהגאווה המזרחית שלי מקשה עליי להודות בטעות אבל רציתי לומר לכל אלו שתיקנו אותי במהלך השנה האחרונה שצדקתם ואפילו הצלחתם במשימתכם, בשנה האחרונה הייתי יותר מחובר למשפחתי משהייתי בשש השנים האחרונות, אני מבקר יותר בבאר-שבע ונהנה כל פעם מחדש לנהל עם סבתא שיחות בצ'רוקאית.

אני לא יודע אם זאת הייתה כוונתכם מלכתחילה אבל מבחינתי הצלחתם במשימה. היום אני מרגיש גאווה גדולה במקורות שלי ואפילו מוכן להודות שבמובן מסוים אפילו הייתי פעם מזרחי מקופח, מקופח שבחר לקחת את העניינים לידיים (כמו הפנתרים השחורים) ולעשות מעשה, להתקדם ולהצליח ובכזו העת לסייע לאחרים שכמותי להתחיל בעשייה משלהם.

חדשות מן המחוז מחוז צפון - הילה מרמוס

שלום לכולם!

את סוף השנה שעברה סיימנו בכרידה ממספר מנהלים: איציק סאדיגוב מהטכניון, אליס מילר מ"גליל מערבי", גולן פדידה מ"עמק יזרעאל" ותמר אמזלג מ"אורט ברואדה".
אני מבקשת לבצל הדמנות זו ולאחל להם תודה ובהצלחה בהמשך הדרך.

הכשרה מרוכז שיתקיים בתחילת שנת הפעילות. כל סטודנט ילמד כיצד ללמד נושאים שונים, החל מהכרת המחשב ועד תכנון אתרים ומולטימדיה. הסטודנטים יעבירו את הקורס לאוכלוסיית היעד, שנעה בטווח הגילאים של 8-25 (תלמידים, נוער, סטודנטים במכינות). הקורסים יתקיימו בחדרי מחשבים בקבוצות עם מספר קטן של משתתפים.

* **פרויקט הספר** - פרויקט חדש בשיתוף פעולה עם פר"ח. מטרתו לעודד ולקדם קריאה בקרב תלמידים. העבודה תתמקד עם תלמידים בכיתות ב'ד' באמצעות חונכות אישית. כל חונך וחניך יקבלו ערכה בת ארבע חוברות בהן יעשו

כמו כן מוענקת להם תמיכה אקדמית וליווי אישי מתוך כוונה להבטיח את הצלחתם בלימודים.

בברכת שנה מוצלחת, מנהלת מחוז צפון, הילה מרמוס.

יום כיף רכזים, מחוז צפון.

ובאותה הזדמנות לאחל ברוכים הבאים ובהצלחה למנהלות החדשות: שני בן אריה שתנהל את יחידות "גליל מערבי" ו"אורט ברואדה" וכן בן-עזרא, שתנהל את יחידת "עמק יזרעאל".

שינוי ארגוני שעברנו, היה הפיכת שתי היחידות של הטכניון, אינטל ואקדמיה, ליחידה אחת שתכלול כ-75 סטודנטים. (היחידה הגדולה ביותר באייסף) ובאשר לפרויקטים החדשים במחוז:

* **פרויקט חברתי חינוכי** לצמצום הפער הדיגיטלי בין קבוצות תלמידים מקבוצות אוכלוסיה שונות. הפרויקט חדש ומשותף לקרן אייסף ולמיקרוסופט ישראל. חברת מייקרוסופט תכשיר את הסטודנטים לעבודה עם התוכנה והלומדה, ביום

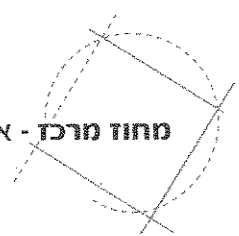
שימוש במהלך החונכות. הערכה נכתבה על ידי המכון לחקר הטיפוח בחינוך, באוניברסיטה העברית בירושלים ואגף שח"ר במשרד החינוך. התכנית בנויה מארבעה שלבים במהלכם נחשפים התלמידים לטקסטים קצרים שונים. בנוסף, יערכו פעילויות העשרה, כגון מפגש חונכים וחניכים כחלק מבנייתו של מועדון קריאה.

* **פרויקט ארכימדס** - פרויקט זה בנוי על שותפות בין קרן אייסף לפקולטה לכימיה בטכניון. מטרת הפרויקט, הינה מימוש הפוטנציאל של תלמידים מצטיינים בעלי יכולות מדעיות, תוך מתן אפשרות להתחיל את לימודיהם האקדמיים בעודם תלמידי תיכון. התלמידים שנקלטו דרך קרן אייסף, זוכים למימון לימודיהם בפרויקט.

מחוז מרכז - אלינור מלכא

ראשית כל, אני מבקשת לברך את אלו שסיימו את תפקידם כמנהלים ביחידות השונות במחוז מרכז- לילך מאיר מתל אביב, יהודה נהרי מהאו"פ, יעל להב מהמכללה האקדמית תל-אביב ויריב אבירם ממכללת רמת גן למשפטים.

בהזדמנות זאת, אני מברכת את המנהלים החדשים- תמיר ארביב בתל-אביב, ליהי ברזולד מהאו"פ והמכון הטכנולוגי בחולון, שי זמיר מהאקדמית

הפער הדיגיטלי - אשר יופעל ככל הנראה בחולון ובתל אביב. בתכנית ישולבו סטודנטים מהיחידות אוניברסיטת תל-אביב, המכון הטכנולוגי בחולון ומהאוניברסיטה הפתוחה.

* פרויקט ה"ספר" - פרויקט חדש בשיתוף פר"ח, לעידוד הקריאה בקרב ילדים בקהילה. יופעל בהשתתפות סטודנטים מהמכון הטכנולוגי בחולון ומהאוניברסיטת תל אביב.

בברכת שנת פעילות פורה ומוצלחת, מנהלת מחוז מרכז, אלינור מלכא.

תל-אביב ואמיר ביטון מהמכללה למשפטים ברמת-גן. זוהי גם הזדמנות לציין, כי בשנת הפעילות תשס"ז נחנך יחידה חדשה במכון הטכנולוגי בחולון. היחידה תמנה 20 סטודנטים.

בשנה שעברה החל שיתוף פעולה בין קרן אייסף לבין עמותת "חינוך

לבנת בירנבוים, מנהלת יחידת אייסף ספיר ואושרית בשטקאר, מנהלת יחידת אייסף סמי שמעון.

השנה ימשיכו רוב הפרויקטים הקיימים במחוז דרום ויפתח פרויקט חדש באופקים, פרויקט המשותף לאקדמיה, פר"ח ואייסף ויתקיים ביחידת אייסף סמי שמעון. כמו כן יפתח פרויקט חדש בירושלים המשותף לקרן רש"י ולאייסף. שני הפרויקטים החדשים יפעלו במתכונת הדומה לפרויקט גשר. המשמעות היא ליווי של כיתה בחטיבה עליונה, מכיתה י ועד בחינות הבגרות, תוך חניכה אישית של הסטודנטים של אייסף ותגבור לימודי מקצועי המלווים בפעילות חברתית.

כשאיבדנו אותך איציק

שי ביטון

שי ביטון, מנהלה הקודם של יחידת אייסף. אוניברסיטת בן גוריון שבנגב. בוגר קרן אייסף.

ביום קיץ בהיר כשהשמש קופחת על ראשינו בתחילת חופשת הקיץ המיוחלת שלנו הסטודנטים, פתאום ברק כואב וחד הכה בנו בהפתעה והפר את השלווה. הודיעו לנו כי איציק יצחקי נהרג בתאונת דרכים.

רק אתמול הוא היה איתנו בערב עיון עם חיוך מאוזן לאוזן שאופייני רק לו, רק אתמול אני זוכר אותו אוסף במרץ חומרים לעיתון אייסף המיוחל ופונה שוב ושוב אלינו לכתוב לעיתון ולשתף בחוויות.

היום כבר איציק לא איתנו והוא נורא חסר לנו כמו בן משפחה יקר שאיבדנו אותו תמיד נרצה לזכור ולהנציח. אך את איציק נזכור לא רק בחוויות שחלקנו עימו ובעשייה המשותפת שלנו, אלא גם בעזרת עיתון אייסף אשר הוא זה אשר הביא להיוולדו, ובזכות העשייה האינסופית שלו והזכות להמשיך אותה.

חבר וכן יקר למשפחת אייסף בן גוריון, אותך תמיד נזכור.

איציק יצחקי ז"ל

נבי נינה וינר, נשיאת הקרן העולמית, עם שלומי דדון, במהלך טקס מסיימי דוקטורט של הקרן.

לפסגות". עמותות "חינוך לפסגות" פועלת בתוך שכונות מצוקה, מתוך מטרה לטפח מציובות לימודית בקרב אוכלוסיות מוחלשות.

בשנה הקודמת, כ-15 סטודנטים הלומדים במכללה האקדמית למשפטים ברמת גן פעלו במרכז "חינוך לפסגות" ביהוד וסייעו לתלמידים מכיתות ב' עד י"ב בשיעורי העשרה ובשיעורי בית. ייחודה של התוכנית הוא בכך שהיא פועלת גם בתקופת הקיץ. הסטודנטים שנבחרים לפעול בקיץ, מתוגמלים על כך כספית.

במחוז מרכז נפתחו גם פרויקטים חדשים:

* פרויקט מיקרוסופט - מטרתו צמצום

בתוכנית העיונית של השנה עומד נושא היוזמה חברתית ומטרתנו העיקרית הינה להקנות יכולת לסטודנטים באייסף לעשות שינוי ולהפנים את המושג "חברה אזרחית" צודקת ושוויונית. כמו כן, לאפשר לסטודנטים באייסף להוביל, לקחת אחריות ולממש את זכויותיהם לטובתם ולטובת החברה הישראלית כולה.

אני מאמינה כי לכינוי שנה מעניינת, מלאת התחדשות, רעיונות חדשים, פעולה חברתית ויוזמות מרובות

בברכת הצלחה,

מנהלת מחוז דרום, גלית ברקת-דניאלי.

מחוז דרום - גלית ברקת-דניאלי

בפרוס השנה החדשה, ברצוני לאחל לכולנו, שנה טובה ומוצלחת, התקדמות ושגשוג אישי, התפתחות אקדמית ומקצועית והרבה אהבה וצמיחה. אנו מקבלים השנה בברכה שני מנהלים חדשים לצוות מחוז דרום: אושרית ממן, מנהלת יחידת אייסף ירושלים ונאור עיני מנהל יחידת אייסף בן גוריון. הם מצטרפים לצוות קיים של מנהלים משכמם ומעלה: יהלום עזרי, מנהלת יחידת אייסף ויצמן ואשדוד,

קצת נחת...
מכתבי תודה מפרויקטים
בהם היו מעורבים סטודנטים
של הקרן

ברצוני להודות בשם המעון, על התמיכה והעזרה שאנו מקבלים לאורך כל השנה מסטודנטים שמגיעים מדי שבוע לביתנו במסגרת פרויקט אפיק של יחידת איסוף בן גוריון. בבחינת הישגים, התלמידים אשר לוקחים חלק בפרויקט אפיק של איסוף, הראו שיפור ניכר במהלך השנה, הן במישור הלימודי והן במישור החברתי. לראיה לכך אציין ששני תלמידים אצלי קיבלו תעודת הצטיינות על הישגיהם בלימודים. שיפור התלמידים מתבטא בתקשורת בין אישית טובה יותר ובעיקר בעלייה ניכרת ברמת הציונים. הסטודנטים מהווים לילדים מקור להשראה ולהערצה ומהווים להם דוגמה אישית מצוינת. אנו רואים את עזרת הסטודנטים כקשר ישיר להצלחת התלמידים.

אנו מודים לקרן איסוף על פרויקט אפיק ועל כך שנותנים לנו לקחת חלק בו. הצלחת התלמידים לא הייתה מתאפשרת בלעדיתם. הסטודנטים הם חלק בלתי מבוטל מהתלמידים ולכן חשוב לנו שימשיכו לקחת חלק בחייהם. אנו מקווים להמשיך לקבל את תמיכתכם גם בעתיד, עזרתכם מאוד חשובה לנו, ובעיקר - עזרתכם חשובה לדבר הכי חשוב לכולנו - הילדים.

תודה רבה על הכל, מעון מנצור.

אנו, ממעון ליסון מעמותת "אור שלום" המשתתפים בפרויקט אפיק של קרן איסוף בן גוריון, רוצים להודות לכם על תרומתכם לילדים במעוננו. מזה כארבע שנים, בהם אנו הורי בית במעון, ליוויתם אותנו במסגרת פרויקט קרן איסוף. במסגרת הפרויקט השתלבו הסטודנטים מטעמכם במעון, ליוו את הילדים שלנו, נקשרו אליהם ובכך הפכו עבורם חלק מצוות, ממשפחה. במהלך החונכות נוכחנו לדעת עד כמה חשובה תרומת הסטודנטים והקשר שנוצר בינם לבין הילדים - להתקדמותם. הרמה הלימודית של הילדים עלתה, ציוביהם השתפרו וחשוב אך מכך - המוטיבציה ללמידה וההבנה כי זו הדרך להצלחה בחיים - הופנמה ע"י הילדים.

הסטודנטים היוו מודל לחיקוי, הקשר האמיץ והחם שנוצר אפשר פתיחות, וסימן מטרה נורמטיבית שיש לשאוף אליה (בכך שהסטודנטים שיתפו את הילדים באורח חייהם - לקחו למקום עבודה, לבית, לאוניברסיטה וכו'). אין עוד גורם נוסף שנמצא במעון שדרכו יכלו הילדים להיחשף לתכנים אלו, ולהבין את משמעותם להצלחה בחיים. ילדי המעון באים כולם מרקע של קושי והזנחה. משפחות המוצא שלהם וסביבת מגוריהם לא מספק להם מודל הצלחה מסוג זה. לימודים גבוהים, מוטיבציה, חריצות ורצינות הינם ערכים שהסטודנטים מקרן איסוף הביאו עמם במפגש עם הילדים. אנו פונים אליכם בבקשה - ומשמיעים בה את קול הילדים שאינו נשמע - השאירו עבורם את הפרויקט הזה, כפי שהוא. אל תקחו מילדי המעון את המודל החי והחם לחיים בוגרים של הצלחה וסימון מטרה, אשר הסטודנטים מביאים עמם בעצם היותם במעון ובמפגש עם ילדים.

בכבוד רב, מאיה ליסון, אם בית.

במהלך שבע שנות פעילות של סטודנטים מקרן איסוף בן גוריון במעונות המשפחתיים של עמותת אור שלום במסגרת פרויקט אפיק, נהנים ילדי אור שלום מהסיוע המתקבל על ידם. הודות לעבודתכם זוכים הילדים שבטיפולינו בהזדמנות לממש את יכולותיהם.

עבודת הסטודנטים במהלך תקופת הפרויקט בלטה במחויבות ובמסירות גבוהה, הסטודנטים אשר הגיעו אלינו גילו הבנה למצבם המיוחד של ילדנו והתגייסו מיד למשימה לקדם ככל האפשר את הילדים מבחינה לימודית.

הילדים הגיבו לרב בהתלהבות ונהנו מקשר מיוחד עם הסטודנט ונתרמו הן מבחינה לימודית והן מבחינות נוספות. החשיפה לקשר עם אנשים מהאקדמיה נתנה מודל לחיקוי לחלק מהילדים והגבירה את השאיפה להצלחה. הסטודנטים הפכו את הלמידה לחוויה מהנה ומשמעותית עבור הילדים שידעו כישלונות רבים בתחום זה ובתחומים אחרים ופתחו בפני ילדנו הסתכלות שונה ומיוחדת על החיים והעולם.

מעבר לחווית הלמידה נוצרו קשרים חיוביים ומשמעותיים בין ילדי אור שלום לבין הסטודנטים שהתגייסו לא פעם לשמש אירוח לילד שיציאתו לחופשה בביתו לא היתה אפשרית. כך לדוגמה יכול היום רועי ממעון אביטן,

תלמיד כיתה יב', לאחר 4 שנים בפרויקט לגשת לבחינות בגרות, ואין לנו ספק כי הודות למאמץ המשותף גם יעמוד במבחנים בהצלחה.

אנטולי ממעון מנצור הצליח לאחר 3 שנים בפרויקט לעבור ברב מקצועות הלימוד מכיתת חינוך מיוחד ולהשתלב בכיתה רגילה.

גלינה ממעון מנצור זכתה בשנה שעברה בתעודת הצטיינות מטעם משרד החינוך של העיר בי"ש.

שלומי ממעון ליסון הבטיח לעצמו ולנו כי יגיע ללימודים גבוהים כמו הסטודנט שלו, וציוניו אכן משקפים התמדה ורצינות רבה.

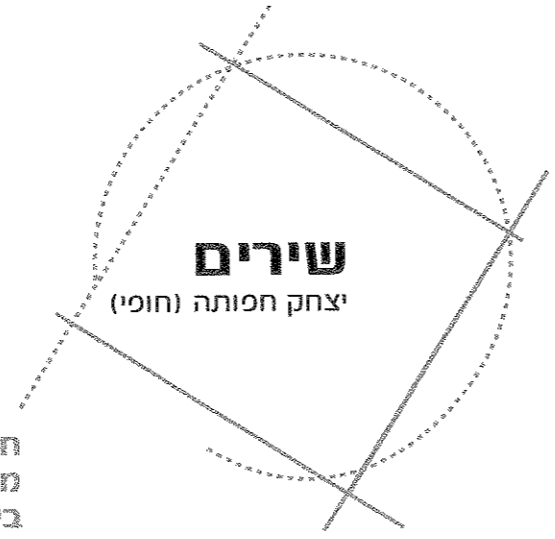
קיימות עוד דוגמאות רבות על הצלחות קטנות וגדולות של ילדנו שהודות להצטרפתכם לקחת חלק בעשייה זו למען ילדי אור שלום המאפשרת קבלת הזדמנות להתקדם ולהצליח.

כפי הידוע לך הילדים שבטיפולינו הוצאו מביתם עקב חוסר מסוגלות הוריהם לטפל לקדם ולדאוג לצרכיהם. הילדים אשר מגיעים לאור שלום הוצאו מבתיהם בעקבות הזנחה, התעללות ועזובה קשה והופנו ע"י משרד הרווחה, ילדים שהוצאו מסביבה מתעללת ופוגעת ומצאו באור שלום בית חם.

לאור זאת חשוב להמשיך ולקדם את ילדי אור שלום ולהמשיך לפתוח בפניהם הזדמנות להצליח וסיכוי להגיע לחיים טובים יותר. השתתפותכם בעשייה זו חשובה לנו מאוד.

לאור זאת חשוב לא להפסיק את הפרויקט ולהמשיך אותו גם בשנה הבאה.

בכבוד רב, ותודה מקרב לב, דנדקר ענת, מנהלת אשכול בי"ש

שירים
 יצחק חפותר (חופי)

חופי, דוקטורנט בחוג לחינוך. האוניברסיטה העברית בירושלים. משורר וכותב. זכה בפרס ראשון בפסטיבל הבינלאומי ללדינו בירושלים. חבר בקרן איסוף.

ויהי אור.

המילים כביטוי נפתחות טוב יותר, טוב פחות בזכות "ויהי אור".

הכוונות כאווי בדרכות טוב יותר, טוב פחות בזכות "ירא כי - טוב".

השתיקות כביטוי נמשכות, בתבונה מן המילים והכוונות מאז אור בראשית נצחי

בצלו חמדתי, לא ידעתי. כי - טוב.

דודי צפנתי לך.

דודי צפנתי לך בתיבת קנים קטנה צל אילן, אושת לב על פני מים שלחתי, באבן חקקתי וברוח הפחתי.

או עטף שמחת גן ופקח את ידי והפעים רגשות אל לפזר פרי בדי הס, אל תאמרי, אספיני-עברי מאשנב כונה כי ביננו בינה כדק השערה אני ונתינה.

דודי צפנתי לך בתיבת קנים רכה שתיקת הד, לחש אל על פני מים שלחתי, באבן חקקתי וברוח הפחתי.

נחל בא, צנורי, לעלות בגני, דמי לבי אל הים להסות קול גליו קל תפלת רצוני קבל אל מגני הס, אל תוסיפי, עברי ואספי, כי לא טוב בעיניך אשכח ימיני.

דודי צפנתי לך בעליל צפנתי לך.

